

Anatolijs Kriviņš

**KORUPCIJAS NOVĒRŠANA
UN APKAROŠANA
PUBLISKO IEPIRKUMU JOMĀ**

Promocijas darba kopsavilkums
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai
Specialitāte – krimināltiesības

Rīga, 2014

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Anatolijs Kriviņš

KORUPCIJAS NOVĒRŠANA
UN APKAROŠANA
PUBLISKO IEPIRKUMU JOMĀ

Promocijas darba kopsavilkums
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai

Specialitāte – krimināltiesības

Rīga, 2014

Promocijas darbs izstrādāts: Rīgas Stradiņa universitātē

Darba zinātniskais vadītājs:

Dr. iur., profesors **Andrejs Vilks**,
Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes dekāns

Oficiālie recenzenti:

Dr. iur., **Marina Sumbarova** (Rīgas Stradiņa universitāte)

Dr. iur., profesors **Jānis Načisčionis** (Biznesa augstskola “Turība”)

Dr. iur., asociētais profesors **Jānis Teivāns-Treinovskis**
(Daugavpils Universitāte)

Promocijas darba aizstāvēšana notiks 2014. gada 15. aprīlī plkst. 12.00 Rīgas Stradiņa universitātes Juridisko zinātņu promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā.

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU mājas lapā:
www.rsu.lv

Promocijas darbs izstrādāts ar ESF līdzfinansēta projekta “Atbalsts doktorantiem studiju programmas apguvei un zinātniskā grāda ieguvei Rīgas Stradiņa universitātē”, vienošanās Nr. 2009/0147/1DP/1.1.2.1.2/09/IPIA/VIAA/009, atbalstu.

Promocijas padomes sekretāre:

Dr. iur., profesore **Sandra Kaija**

SATURS

Ievads	4
1. Promocijas darba konspektīvs izklāsts	23
1.1. Pētījuma teorētiskais pamatojums	23
1.2. Pētījumā izmantotās metodes	24
1.3. Galvenie pētījuma rezultāti	24
1.3.1. Korupcijas izpratnes teorētiskais aspekts	25
1.3.2. Strukturēto interviju ar ekspertiem rezultāti	27
1.3.3. Latvijas Republikas iedzīvotāju aptaujas rezultāti	32
1.3.4. Uzņēmēju anketēšanas rezultāti	36
2. Galvenie secinājumi un priekšlikumi	40
Izmantotā literatūra	53

IEVADS

Izvēlētās tēmas aktualitāte un pētījuma novitāte

Publiskā un privātā sektora intereses saskaras vairākās jomās, bet īpašu aktualitāti ir guvusi publiskā un privātā sektora nelikumīga sadarbība publisko iepirkumu jomā un to rezultātu ietekmēšanā. Atbilstoši Iepirkumu uzraudzības biroja statistikai, publikācijās norādītās kopējās līgumcenas 2012.gadā sastādīja 2 407 892 993 Ls bez PVN. Tas liecina par iepirkumu sistēmās apgrozāmo līdzekļu ievērojamiem apjomiem un, secīgi, pretendentu palielināto interesi to apgūšanai.

Atbilstoši promocijas darba ietvaros veiktās Latvijas iedzīvotāju aptaujas (2012.gada dati) rezultātiem, korupciju kā augstu vai ļoti augstu valsts iepirkumos vērtē 69,1% respondentu, savukārt, korupciju pašvaldības iepirkumos – 67% respondentu. Amatpersonas uzticamības pakāpe kuru nosaka saikne ar sabiedrības interesēm, pretstatā privātā labuma interesēm, arvien mazinās.

Šādā komplicētajā situācijā Latvijas Republikas publiskajā telpā regulāri parādās informācija, kuru var traktēt kā aizdomas par iespējamo korupciju publisko iepirkumu sfērā (publikācijas vietējā presē, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja aktualitātes, Valsts kontroles atzinumi.). Jāatzīmē, ka minētās informācijas apstrādes un izvērtēšanas process attiecīgajās iestādēs notiek gadiem ilgi. Bez tam, par kukuļņemšanu pārsvarā tiek tiesāti policisti, muitnieki, zemesgrāmatas tiesneši, t.i. personas, kas piedalās zemā līmeņa primitīvajā korupcijā. Turpretī publisko iepirkumu sektors, kurā darījumu vērtība ir daudz iespaidīgāka, dažādu apstākļu dēļ paliek praktiski neskarts.

Neskatoties uz jautājuma nozīmīgumu, šī problēma nav tikusi pienācīgi analizēta zinātniskajos pētījumos: Latvijas Republikā par šo tēmu

pārsvarā ir tikai publikācijas, bet monogrāfiskās literatūras praktiski nav. Analīze ir nepieciešama korupcijas novēršanas un apkarošanas mehānisma pilnveidošanai, kā arī publisko iepirkumu mehānisma pretkoruptīvajai pilnveidošanai. Izklāstītais liecina par problēmām gan tiesību, gan arī citās jomās. Šo problēmu risināšanai ir neapšaubāma zinātniska un praktiska nozīme, kas liecina par pētījuma tēmas aktualitāti.

Promocijas darbs ir Latvijā pirmais zinātniskais pētījums, kas konceptuāli analizē korupcijas problēmu Latvijas Republikas publisko iepirkumu sfērā, kā arī piedāvā risinājumus korupcijas efektīvākai novēršanai un apkarošanai. Ar korupcijas novēršanu un apkarošanu saistītie jautājumi vienmēr ir bijuši Latvijas juridiskās zinātnes uzmanības redzeslokā, tomēr, korupcija publisko iepirkumu jomā netika uztverta kā kompleksās vispārīnāšanas objekts. Iepriekšējie pētījumi ir bijuši fragmentāri. Piemēram, Valta Kalniņa pētījumā „Korupcijas novēršanas politika Latvijā: problēmas un izredzes” (2001.gads) korupcijai publisko iepirkumu jomā ir veltīta atsevišķa nodaļa „Publiskais iepirkums”.

Nemot vērā eksistējošo teorētisko un normatīvi-tiesisko materiālu, un kritiski analizējot korupcijas novēršanas un apkarošanas sistēmu publisko iepirkumu jomā, promocijas darba autors izceļ šīs sistēmas atsevišķus elementus, nosakot to attīstības līmeni un lietderīguma perspektīvas.

Uz promocijas darba novītāti norāda arī tas, ka smalki niansēto publisko iepirkumu mehānismu (pretkorupcijas skatījumā) autors analizē ne tikai teorētiskajā plāksnē, bet arī izmantojot 8 gadu praktisko darba pieredzi Daugavpils pilsētas pašvaldībā saistībā ar publiskajiem iepirkumiem – Eiropas Savienības fondu projektu iepirkumu organizēšanā un uzraudzībā, publisko iepirkumu atbilstības normatīvajiem aktiem kontrolē; pašvaldības interešu pārstāvēšanā Iepirkumu uzraudzības birojā un tiesā. Promocijas darba autors kā iepirkumu komisijas loceklis piedalījās vairāk kā 300 publiskos iepirkumos.

Iepriekš minēto publisko iepirkumu rezultātā tika noslēgti iepirkuma līgumi par kopējo summu, kas pārsniedz 32 miljonus latu.

Promocijas darba mērķis – korupcijas novēršanas un apkarošanas problēmu kompleksa izzināšana publisko iepirkumu sfērā, apzinot korupcijas izplatības līmeni, nosakošos un veicinošos faktorus, kā arī preventīvas iespējas Latvijā.

Promocijas darba uzdevumi

1. Izpētīt korupcijas būtību, cēloņus un sekas.
2. Izpētīt publisko iepirkumu specifiku un mehānismu, iepazīties ar ārvalstu pieredzi publisko iepirkumu veikšanā.
3. Apzināt korupcijas stāvokli mūsdienā Latvijā publisko iepirkumu jomā.
4. Izzināt korupcijas formas un veidus publisko iepirkumu jomā, pievēršot uzmanību korupcijas veidošanas vēsturiskajiem aspektiem, tās tipoloģijai un iespējamiem riska faktoriem.
5. Noskaidrot korupcijas novēršanas un apkarošanas jēdzienu, principus, metodes un paņēmienus Latvijas Republikā un ārvalstīs.
6. Izvērtēt korupcijas novēršanas un apkarošanas efektivitāti publisko iepirkumu jomā.
7. Noteikt Latvijas Republikas publisko iepirkumu veikšanas tiesiskā regulējuma pretkoruptīvās attīstības pakāpi un izvirzīt priekšlikumus publisko iepirkumu veikšanas tiesiskā regulējuma turpmākai pretkoruptīvajai attīstībai.
8. Sagatavot vispārsociālo priekšlikumu apkopojumu korupcijas mazināšanai Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos.
9. Apkopot un izanalizēt informāciju par konstatētajiem korupcijas gadījumiem publisko iepirkumu jomā, par valsts un pašvaldību iestāžu praksi korupcijas novēršanā, un atklātus korupcijas gadījumus, kā arī izstrādāt priekšlikumus konstatēto trūkumu novēršanai.

10. Izanalizēt normatīvos aktus, normatīvo aktu projektus, sagatavot priekšlikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai.

Promocijas darba pētnieciskie jautājumi: 1) vispusēji izziņāt korupcijas izplatības līmeni mūsdienu Latvijas publisko iepirkumu sfērā; 2) noteikt korupciju publisko iepirkumu jomā nosakošos faktoros un to prevencijas iespējas; 3) piedāvāt iespējamus risinājumus korupcijas novēršanai un apkarošanai.

Pētījumā izmantoto metožu raksturojums

Lai izpildītu promocijas darba uzdevumus un sasniegtu pētījuma mērķi, autors izpētīja vispārteorētisko un speciālo literatūru korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā, kā arī publisko iepirkumu problēmu sfērā. Promocijas darba izstrādē tika izmantotas šādas datu iegūšanas metodes: 1) analīze un sintēze – tiesu statistika, preses apskats, diskursa analīze, korupcijas starptautiskie indikatori; 2) aptauja (intervijas, personīgas sarunas, izteiktie viedokļi, ekspertu vērtējumi); 3) juridiskās literatūras analīze; 4) modelēšana (situāciju teorētiskā modelēšana); 5) novērošana (ikdienas darbā gūtie novērojumi).

Promocijas darba rezultātu aprobācija

Kopumā par pētījuma tēmu ir publicētas 35 autora zinātniskas publikācijas, tajā skaitā ASV, Lielbritānijā, Vācijā, Polijā, Lietuvā un Latvijā. Daļa no publicētajiem rakstiem ir iekļauta zinātniskajās datubāzēs, piemēram, *EBSCO Publishing, Inc., International Index Copernicus, C.E.E.O.L., ULRICH'S, Scopus, Gesis*. Pētījuma rezultāti ir iekļauti arī vietējo un ārvalstu bibliotēku (tajā skaitā *Central and Eastern European Online Library, Deutsche national bibliothek*) reģistros. Promocijas darba rezultāti ir prezentēti 38 zinātniskajās konferencēs – Parīzē (Francija), Romā (Itālija), Vīnē (Austrija), Minhenē un Štutgartā (Vācija), Nalenčovā (Polija), Rīgā, Daugavpilī un Rēzeknē (Latvija), no kurām 33 ir starptautiskās konferences.

Publikācijas

1. Kriviņš A. Par korupcijas novēršanu un apkarošanu publiskajos iepirkumos. Baltijas juridiskais žurnāls, 2010. Nr.2 (20), 111.–116.lpp. ISSN: 1691-0702.
2. Kriviņš A. Ārvalstu pieredze korupcijas novēršanā un apkarošanā. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2011. Nr.2/3 (55/56), 42.–47.lpp. ISSN: 1407-2971.
3. Kriviņš A. Korupcijas novēršana un apkarošana kriminālsodu politikas aspektā. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2011. Nr.4 (57), 30.–34.lpp. ISSN: 1407-2971.
4. Kriviņš A. Eksperts publiskajos iepirkumos. Baltijas juridiskais žurnāls, 2011. Nr.1 (22), 63.–67.lpp. ISSN: 1691-0702.
5. Kriviņš A. Pretkorupcijas tiesību attīstība sociokonverģences kontekstā. Starptautiskās zinātniski-praktiskās konferences „Starptautisko un nacionālo tiesību attīstība mūsu dienās” rakstu krājums. Rīga: Sociālo tehnoloģiju augstskola, 2011, 56.–58.lpp. ISBN: 978-9984-748-38-2.
6. Kriviņš A. Korupcija publiskajos iepirkumos tipoloģizācijas griezumā. Starptautiskās jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskās konferences „Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas” rakstu krājums. Rēzekne: BSA, RA, LMA LF, 2011, 342.–344.lpp. ISBN: 978-9984-47-048-1.
7. A.Kriviņš. Korupcijas problemātika publiskajos iepirkumos. Starptautiskās zinātniskās konferences „Valsts un tiesību aktuālās problēmas” zinātnisko rakstu krājums. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2011, 121.–127.lpp. ISBN: 978-9984-14-543-3.
8. Kriviņš A. Korupcijas novēršanas jēdziens publisko iepirkumu jomā. Mēs laikā, telpā un attīstībā: 2011.gada 12.maija studentu zinātniskās

- konferences krājums. Rēzekne: Rēzeknes augstskola, 2012, 112.–118.lpp. ISBN: 978-9984-44-094-1.
9. Kriviņš A. Publiskais iepirkums un korupcija: cilvēkdrošības aspekts. Valsts policijas koledžas I Starptautiskās zinātniskās konferences „Cilvēkdrošības tiesiskie, socioloģiskie un psiholoģiskie aspekti” rakstu krājums. Rīga: Valsts policijas koledža, 2012, 86.–91.lpp. ISBN: 978-9984-49-797-6.
 10. Kriviņš A. Pierādīšanas nastas pārņemšana un legālā prezumpcija korupcijas ierobežošanas un apkarošanas kontekstā. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2012. Nr.3 (60), 36.–46.lpp. ISSN: 1407-2971.
 11. Кривиньш А. Финансовый кризис и проблема коррупции: взаимная корреляция. „Financial Crisis – its course and socioeconomic consequences in Central and Eastern Europe”. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012, pp. 904-909. ISBN: 978-83-7702-416-4.
 12. Krivinsh A. Professionalism of the public procurement practitioners from the perspective of fight against corruption. Humanities and Social Sciences Review, 2012. Vol. 01, No. 04, pp. 403-412. ISSN: 2165-6258.
 13. Krivinsh A. Uncorrupted public purchases as the factor of sustainability of business. Proceedings of the Conference of the School of Business Administration Turība XIII International Scientific Conference Sustainable business under changing economic conditions. Riga: Turība, 2012, pp. 233-241. ISSN: 1691-6069.
 14. Kriviņš A. Iepirkumu komisija pretkorupcijas skatījumā: ES un ASV tiesiskās pieredzes integrācija. Daugavpils Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes starptautisko zinātnisko konferenču rakstu krājums. Starptautiskās zinātniskās konferences „Eiropas integrācijas sociālā un ekonomiskā dimensija: problēmas, risinājumi, perspektīvas” materiāli. II daļa. Valsts un tiesību aktuālās problēmas. Daugavpils: Daugavpils

- Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2012, 116.–122.lpp. ISBN: 978-9984-14-585-3.
15. Kriviņš A. Korupcijas publisko iepirkumu jomā mehānisms un risku raksturojums. Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas: 2012.gada 17.–18.maija II starptautiskās jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rēzekne: BSA, RA, LMA LF, 2012, 330.–332.lpp. ISBN: 978-9984-47-064-1.
 16. Kriviņš A. Korupcijas novēršanas subjekti, to darbības tiesiskie un organizatoriskie pamati. Moderno tiesību attīstības teorētiskās un praktiskās problēmas: starptautiskā zinātniski praktiskā konference. Rakstu krājums. Rīga: Sociālo Tehnoloģiju augstskola, 2012, 20.–22.lpp. ISBN: 978-9984-748-39-9.
 17. Kriviņš A. Korupcijas stāvoklis mūsdienu Latvijā publisko iepirkumu jomā. Starptautiskais zinātnisko darbu krājums. 8.sējums, II daļa. Rīga: Baltijas psiholoģijas un menedžmenta augstskola, 2012, 118.–130.lpp. LV ISSN: 1691-6913.
 18. Krivinsh A. Proposals for preventing of corruption at the stage of elaboration of the procurement documents. European Applied Studies: modern approaches in scientific researches, 1st International scientific conference. Stuttgart: ORT Publishing, 2012, pp. 430-432. ISBN: 978-3-944375-01-4.
 19. Krivinsh A. Potential features of the corrupted public procurements. Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach. Florida: L&L Publishing, 2012, pp. 65-68. ISBN: 978-1481822930.
 20. Kriviņš A. Korupcijas apkarošanas principi, metodes un paņēmieni mūsdienu Latvijā. Valsts policijas koledžas 2. starptautiskās

- zinātniskās konferences materiāli. Rīga: Valsts policijas koledža, 2013, 7.–20.lpp. ISBN: 978-9984-49-797-6.
21. Kriviņš A. Korupcijas novēršanas principi, metodes un paņēmieni mūsdienu Latvijā. Daugavpils universitātes 54.starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Daugavpils: Daugavpils universitāte, 2013, 397.–404.lpp. ISBN: 978-9984-14-613-3.
 22. Kriviņš A. Korupcijas apkarošanas jēdziena definēšanas problemātika (publisko iepirkumu aspekts). Mēs laikā, telpā, attīstībā: 2012.gada 10.maija studentu zinātniskās konferences rakstu krājums. Rēzekne: Rēzeknes augstskola, 2013, 233.–240.lpp. ISBN: 978-9984-44-114-6.
 23. Кривиньш А. Субъекты коррупции на примере публичных закупок. Solution of a social requirements and objective reality issues in economical and juridical sciences. Materials digest of the XXXIV International Research and Practice Conference in jurisprudence, economic sciences and management (London, October 11 – October 16, 2012). London: IASHE, 2013, pp. 160-163. ISBN: 978-1-909137-11-0.
 24. Krivinsh A. The Anticorruptional Development of the Public Procurement Mechanism. Humanities and Social Sciences Review, 2013. Volume 02, No.01, pp. 229-240. ISSN: 2165-6258.
 25. Kriviņš A. Publisko iepirkumu jēdziens un mehānisms. Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: 2012.gada 7.decembra starptautiskās zinātniski praktiskās konferences rakstu krājums. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2013, 231.–238.lpp. ISBN: 978-9984-47-076-4.
 26. Kriviņš A. Korupcijas publisko iepirkumu jomā veidošanās vēsturiskie aspekti. Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas: 2013.gada 16.–17.maija III starptautiskās jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskās konferences materiālu krājums.

Rēzekne: BSA, ARPCZ, LMA LF, BPMA, 2013, 308.–312.lpp. ISBN: 978-9984-47-077-1.

27. Kriviņš A., Vilks A. Prevention of corruption in public procurement: importance of general legal principles. *Jurisprudence*, 2013. No.20 (1), pp. 257-269. ISSN: 1392–6195.
28. Kriviņš A. Par korupcijas definēšanas problēmu. Tiesību attīstība mūsdienu sabiedrībā: starptautiskās zinātniski praktiskās konferences materiāli. Rīga: Sociālo tehnoloģiju augstskola, 2013, 27.–31.lpp. ISBN: 978-9984-748-40-5.
29. Kriviņš A. Korupcijas būtība, cēloņi un sekas. 7.starptautiskās zinātniskās konferences „Sociālās zinātnes reģionālajai attīstībai 2012: finanšu kapitāla ietekme uz reģiona konkurētspēju” materiāli. Daugavpils: Daugavpils universitāte. Raksts ir pieņemts publicēšanai.
30. Krivinh A. The prevention of corruption in the sphere of public purchases. 4 International Interdisciplinary Scientific Conference Society. Health. Welfare. Intergenerational Solidarity: Problems and Solutions, Reality and Perspectives. Proceedings. Raksts ir pieņemts publicēšanai.
31. Kriviņš A. Korupcijas apkarošanas subjekti un to darbības tiesiskie pamati. Valsts policijas koledžas 3. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Rīga: Valsts policijas koledža. Raksts ir pieņemts publicēšanai.
32. Kriviņš A. Ekspertu loma kriminālprocesos, kas ir saistīti ar korupciju. V Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Ekspertu pētījumu teorētiskie un praktiskie aspekti” materiāli. Raksts ir pieņemts publicēšanai.
33. Krivinh A. The Analysis of the State of Corruption in the Public Procurements of the Republic of Latvia. *International Journal of*

Multidisciplinary Thought, 2013. Volume 03, No.02, pp.399-403.
ISSN: 2156-6992.

34. Kriviņš A. Latvijas Republikas publisko iepirkumu veikšanas tiesiskā regulējuma pretkoruptīvās attīstības pakāpes novērtējums. Daugavpils universitātes 55. Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Daugavpils: Daugavpils universitāte. Raksts ir pieņemts publicēšanai.
35. Krivinsh A. Anticorruptional improvement of regulatory framework of public procurement execution in the Republic of Latvia. International Journal of Business and Management Studies, 2013. Volume 02, Nr.02, pp.427-432. ISSN: 2158-1479.

Starptautiskās konferences

1. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās Akadēmijas, Starptautiskās Neatkarīgo ekspertu federācijas, Latvijas Neatkarīgo ekspertu asociācijas un Baltijas Juridiskā Žurnāla rīkotajā starptautiskajā konferencē „IV Starptautiskā Zinātniski-praktiskā konference „Ekspertu pētījumu teorētiskie un praktiskie aspekti”” 2010.gada 25.–26.novembrī, Rīgā. Referāta temats: „Eksperts publiskajos iepirkumos”. Referāts pilnā apjomā publicēts Baltijas Juridiskajā Žurnālā.
2. Piedalīšanās ar referātu Daugavpils universitātes Sociālo zinātņu fakultātes, Tiesību katedras un Sociālo pētījumu institūta rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautiskā zinātniskā konference „Valsts un tiesību aktuālās problēmas” 2010.gada 26.–27.novembrī, Daugavpilī. Referāta temats: „Korupcijas problemātika publiskajos iepirkumos”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
3. Piedalīšanās ar referātu Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes, Latvijas zinātņu akadēmijas Baltijas stratēģisko pētījumu centra, *Mykolas Romeris* universitātes (Lietuva), Drošības un politikas

attīstības institūta (Zviedrija) un Valsts policijas galvenās kriminālpolicijas pārvaldes rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautiskā zinātniskā konference „Organizētā noziedzība un noziedzīgās organizācijas: teorētiskās un organizatoriski taktiskās problēmas. Pašreizējais fenomens un attīstības tendences”” 2010.gada 1.decembrī, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas problemātika publiskajos iepirkumos organizētās noziedzības apkarošanas kontekstā”.

4. Piedalīšanās ar referātu Valsts policijas koledžas rīkotajā starptautiskajā konferencē „I Starptautiskā zinātniskā konference „Cilvēkdrošības tiesiskie, socioloģiskie un psiholoģiskie aspekti”” 2011.gada 28.janvārī, Rīgā. Referāta temats: „Publiskais iepirkums un korupcija: cilvēkdrošības aspekts”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
5. Piedalīšanās ar referātu Rīgas pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas un Rīgas Stradiņa universitātes Rehabilitācijas fakultātes un Juridiskās fakultātes rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautiskā starpdisciplinārā zinātniskā konference „Krīze un tās pārvarēšanas iespējas”” 2011.gada 4.–5.martā, Rīgā. Referāta temats: „Krīzes ietekme uz korupciju publiskajos iepirkumos”.
6. Piedalīšanās ar referātu Sociālo tehnoloģiju augstskolas rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautisko un nacionālo tiesību attīstība mūsu dienās: starptautiskā zinātniski-praktiskā konference, veltīta augstskolas 20 gadu jubilejai” 2011.gada 15.–16.aprīlī, Rīgā. Referāta temats: „Pretkorupcijas tiesību attīstība sociokonverģences kontekstā”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
7. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās akadēmijas un *Society for Baltic Security* rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautiskā zinātniski-praktiskā konference „SABIEDRĪBA. CILVĒKS.

DROŠĪBA. 2011. Sabiedrības tiesiskā drošība un aizsardzība” 2011.gada 15.–16.aprīlī, Rīgā. Referāta temats: „Ārvalstu pieredze korupcijas novēršanā un apkarošanā”. Referāts pilnā apjomā publicēts žurnālā Administratīvā un Kriminālā Justīcija.

8. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Rēzeknes augstskolas un Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautiskā jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskā konference „Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas”” 2011.gada 26.–28.maijā, Rēzeknē. Referāta temats: „Korupcija publiskajos iepirkumos tipoloģizācijas griezumā”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
9. Piedalīšanās ar referātu Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes, Latvijas zinātņu akadēmijas Baltijas stratēģisko pētījumu centra, *Mykolas Romeris* universitātes (Lietuva) un Drošības un politikas attīstības institūta (Zviedrija) rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautiskā zinātniskā konference „Tiesību aizsardzības un policijas iestāžu loma un iespējas sabiedriskās drošības nodrošināšanā”” 2011.gada 28.septembrī, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas apkarošanas efektivitātes problēma publisko iepirkumu sfērā”.
10. Piedalīšanās ar referātu Daugavpils universitātes Sociālo zinātņu fakultātes rīkotajā starptautiskajā konferencē „Eiropas integrācijas sociālā un ekonomiskā dimensija: problēmas, risinājumi, perspektīvas” 2011.gada 3.–5.novembrī, Daugavpilī. Referāta temats: „Iepirkumu komisija pretkorupcijas skatījumā: ES un ASV tiesiskās pieredzes integrācija”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.

11. Piedalīšanās ar referātu *School of Business Administration Turiba* rīkotajā starptautiskajā konferencē „ XII International scientific conference “Sustainable Business in Changing Economic Conditions”” 2012.gada 30.martā, Rīgā. Referāta temats: „Nekorumpētie publiskie iepirkumi kā uzņēmējdarbības ilgtspējas veicinošais faktors”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
12. Piedalīšanās ar referātu *International Journal of Arts and Sciences* rīkotajā starptautiskajā konferencē „International Conference for Academic Disciplines „Vienna, Slovakia&Hungary MULTIDISCIPLINARY CONFERENCE”” 2012.gada 1.–5.aprīlī, **Vīnē, Austrijā**. Referāta temats: „ Professionalism of the public procurement practitioners from the perspective of fight against corruption”. Referāts pilnā apjomā publicēts žurnālā *Humanities and Social Sciences Review*.
13. Piedalīšanās ar referātu Daugavpils universitātes rīkotajā starptautiskajā konferencē „Daugavpils universitātes 54.starptautiskā zinātniskā konference” 2012.gada 18.–20.aprīlī, Daugavpilī. Referāta temats: „Korupcijas novēršanas principi, metodes un paņēmieni mūsdienā Latvijā”. Referāts ir pieņemts publicēšanai konferences rakstu krājumā.
14. Piedalīšanās ar referātu Valsts policijas koledžas rīkotajā starptautiskajā konferencē „II Starptautiski zinātniskā konference „Noziedzības prevencijas un apkarošanas novitātes pasaulē un Latvijā” 2012.gada 24.–25.aprīlī, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas apkarošanas principi, metodes un paņēmieni mūsdienā Latvijā”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
15. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās akadēmijas un *Society for Baltic Security* rīkotajā starptautiskajā konferencē „ Starptautiskā

- zinātniski praktiskā konference “SABIEDRĪBA. CILVĒKS. DROŠĪBA. 2012. Globālie izaicinājumi: Konflikta risināšanas tiesiskie un organizatoriskie paņēmieni” 2012.gada 27.–28.aprīlī, Rīgā. Referāta temats: „Pierādīšanas nastas pārmešana un legālās prezumpcijas pretkorupcijas skatījumā”. Referāts pilnā apjomā publicēts žurnālā Administratīvā un Kriminālā Justīcija.
16. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Rēzeknes augstskolas un Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles rīkotajā starptautiskajā konferencē „II starptautiskā jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskā konference „Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas”” 2012.gada 17.–18.maijā, Rēzeknē. Referāta temats: „Korupcijas publisko iepirkumu jomā mehānisms un risku raksturojums”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
17. Piedalīšanās ar referātu Sociālo tehnoloģiju augstskolas rīkotajā starptautiskajā konferencē „5th international scientific-practical conference „Theoretical and practical problems of the development of modern law”” 2012.gada 18.–19.maijā, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas novēršanas subjekti, to darbības tiesiskie un organizatoriskie pamati”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
18. Piedalīšanās ar referātu *The John Paul II Catholic University of Lublin, Warsaw School of Economics, Pope John Paul II State Higher Vocational School in Biala Podlaska* rīkotajā starptautiskajā konferencē „The XIII international scientific conference „Financial Crisis –its course and socioeconomic consequences in Central and Eastern Europe”” 2012.gada 21.–23.maijā, **Nalenčovā, Polijā**. Referāta temats: „Финансовый кризис и проблема коррупции:

взаимная корреляция”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.

19. Piedalīšanās ar referātu Baltijas psiholoģijas un menedžmenta augstskolas, Baltijas Starptautiskās akadēmijas un Grāmatvedības un finanšu koledžas rīkotajā starptautiskajā konferencē „III Starptautiskā zinātniski praktiskā konference „Psiholoģijas, biznesa un sociāla darba perspektīvas un iespējas mūsdienīgā Eiropā”” 2012.gada 24.–25.maijā, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas stāvoklis mūsdienu Latvijā publisko iepirkumu jomā”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
20. Piedalīšanās *International Academy of Sciences and Higher Education* rīkotajā starptautiskajā neklātienē konferencē „XXXIV International Research and Practice Conference „Solution of a social requirements and objective reality issues in economical and juridical sciences”” 2012.gada 11.–16.novembrī, **Londonā, Lielbritānijā**. Referāta temats: „Субъекты коррупции на примере публичных закупок”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
21. Piedalīšanās ar referātu *International Journal of Arts & Sciences* rīkotajā starptautiskajā konferencē „Rome 2012: International Conference for Academic Disciplines 2012” 2012.gada 29.oktobrī – 1.novembrī, **Romā, Itālijā**. Referāta temats: „Anticorruptional development of public procurement mechanism”. Referāts pilnā apjomā publicēts žurnālā *Humanities and Social Sciences Review*.
22. Piedalīšanās ar referātu Daugavpils universitātes Sociālo zinātņu fakultātes un *Regional Studies Association* rīkotajā starptautiskajā konferencē „7.starptautiskā zinātniskā konference „Sociālās zinātnes reģionālajai attīstībai 2012: finanšu kapitāla ietekme uz reģiona konkurētspēju”” 2012.gada 8.–11.novembrī, Rīgā. Referāta temats:

- „Korupcijas būtība, cēloņi un sekas”. Referāts ir pieņemts publicēšanai konferences rakstu krājumā.
23. Piedalīšanās ar referātu Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā starptautiskajā konferencē „4 International Interdisciplinary Scientific Conference Society. Health. Welfare. Intergenerational Solidarity: Problems and Solutions, Reality and Perspectives” 2012.gada 23.novembrī, Rīgā. Referāta temats: „The prevention of corruption in the sphere of public purchases”. Referāts ir pieņemts publicēšanai konferences rakstu krājumā.
24. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Daugavpils universitātes, Rīgas Stradiņa universitātes, *Uniwersitet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach*, Informācijas Sistēmu Menedžmenta augstskolas rīkotajā starptautiskajā konferencē „Starptautiskā zinātniski praktiskā konference “Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā”” 2012.gada 7.decembrī, Rīgā. Referāta temats: „Publisko iepirkumu jēdziens un mehānisms”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
25. Piedalīšanās *ORT Publishing, The Center For Social and Political Studies „Premier”* rīkotajā starptautiskajā neklātienē konferencē „1st International Scientific Conference “European Applied Sciences: modern approaches in scientific researches”” 2012.gada 17.–19.decembrī, **Štutgartā, Vācijā**. Referāta temats: „Proposals for preventing of corruption at the stage of elaboration of the procurement documents”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
26. Piedalīšanās ar referātu Valsts policijas koledžas rīkotajā starptautiskajā konferencē „III Starptautiskā zinātniskā konference „Tiesībsargājošo institūciju loma sabiedriskās kārtības un drošības

- garantēšanā”” 2013.gada 24.–25.aprīlī, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas apkarošanas subjekti un to darbības tiesiskie pamati”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
27. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās Akadēmijas, Starptautiskās Neatkarīgo ekspertu federācijas, Latvijas Neatkarīgo ekspertu asociācijas un Baltijas Juridiskā Žurnāla rīkotajā starptautiskajā konferencē „V Starptautiska zinātniski praktiskā konference „Ekspertu pētījumu teorētiskie un praktiskie aspekti”” 2013.gada 15.–16.martā, Rīgā. Referāta temats: „Ekspertu loma kriminālprocesos, kas ir saistīti ar korupciju”. Referāts pilnā ir pieņemts publicēšanai konferences rakstu krājumā.
28. Piedalīšanās ar referātu *International Journal of Arts & Sciences* rīkotajā starptautiskajā konferencē „Paris 2013: Euro-American Conference for Academic Disciplines” 2013.gada 8.–11.aprīlī, **Parīzē, Francijā**. Referāta temats: „The Analysis of the State of Corruption in the Public Procurements of the Republic of Latvia”. Raksts ir pieņemts publicēšanai *International Journal of Arts and Sciences* zinātniskajā izdevumā.
29. Piedalīšanās ar referātu Daugavpils universitātes un Daugavpils universitātes Jauno zinātnieku asociācijas rīkotajā starptautiskajā konferencē „Daugavpils universitātes 55. Starptautiskā zinātniskā konference” 2013.gada 10.–12.aprīlī, Daugavpilī. Referāta temats: „Latvijas Republikas publisko iepirkumu veikšanas tiesiskā regulējuma pretkoruptīvās attīstības pakāpes novērtējums”. Referāts ir pieņemts publicēšanai konferences rakstu krājumā.
30. Piedalīšanās ar referātu Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes, Tallinas universitātes Tiesību Akadēmijas (Igaunija), *Mykolas Romeris* universitātes (Lietuva), Drošības un politikas attīstības institūta (Zviedrija) rīkotajā starptautiskajā konferencē

- „Starptautiskā zinātniskā konference „Inovatīvās jurisprudences aktuālās problēmas”” 2013.gada 25.aprīlī, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas publisko iepirkumu jomā izziņas metodika”.
31. Piedalīšanās ar referātu Sociālo tehnoloģiju augstskolas rīkotajā starptautiskajā konferencē „Tiesību attīstība mūsdienu sabiedrībā: starptautiskā zinātniski praktiskā konference”” 2013.gada 24.–25.maijā, Rīgā. Referāta temats: „Par korupcijas jēdzienu”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
32. Piedalīšanās ar referātu Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles, Baltijas Psihoģijas un Menedžmenta augstskolas, Varšavas Sociālās Administrācijas augstskolas, „Austrumlatvijas radošo pakalpojumu centrs”, Krievijas Federācijas palātas sistēmanalīzes valsts zinātniski pētnieciskā institūta rīkotajā starptautiskajā konferencē „III Starptautiskā jauno pētnieku un studentu zinātniski praktiskā konference „Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi, perspektīvas”” 2013.gada 16.–18.maijā, Rēzeknē. Referāta temats: „Korupcijas publisko iepirkumu jomā veidošanās vēsturiskie aspekti.”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
33. Piedalīšanās ar referātu *International Journal of Arts & Sciences* rīkotajā starptautiskajā konferencē „Munich 2013: End-of-Academic-Year Multidisciplinary Conference” 2013.gada 23.–26.jūnijā, **Minhenē, Vācijā**. Referāta temats: „Anticorruptional improvement of regulatory framework of public procurement execution in the Republic of Latvia”. Raksts ir pieņemts publicēšanai *International Journal of Arts and Sciences* zinātniskajā izdevumā.

Vietējās konferences

34. Piedalīšanās ar referātu Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā vietējā konferencē „Rīgas Stradiņa universitātes 2011.gada Zinātniskā

konference” 2011.gada 14.–15.aprīlī, Rīgā. Referāta temats: „Latvijas publisko iepirkumu mehānisma transformācija 21.gadsimtā korupcijas novēršanas kontekstā”.

35. Piedalīšanās ar referātu Rēzeknes Augstskolas rīkotajā vietējā konferencē „Rēzeknes Augstskolas Humanitāro un juridisko zinātņu fakultātes 15.studentu zinātniskā konference „Mēs laikā, telpā, attīstībā”” 2011.gada 12.maijā, Rēzeknē. Referāta temats: „Korupcijas novēršanas jēdziens publisko iepirkumu jomā”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
36. Piedalīšanās ar referātu Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā vietējā konferencē „Rīgas Stradiņa universitātes 2012.gada zinātniskā konference” 2012.gada 29.–30.martā, Rīgā. Referāta temats: „Publisko iepirkumu veikšanas teorētiskie un metodoloģiskie pamati”.
37. Piedalīšanās ar referātu Rēzeknes augstskolas rīkotajā vietējā konferencē 2012.gada 10.–12.maijā, Rēzeknē. Referāta temats: „Korupcijas apkarošanas jēdziens publisko iepirkumu jomā”. Referāts pilnā apjomā publicēts konferences rakstu krājumā.
38. Piedalīšanās ar referātu Rīgas Stradiņa universitātes rīkotajā vietējā konferencē „Rīgas Stradiņa universitātes 2013.gada zinātniskā konference” 2013.gada 21.–22.martā, Rīgā. Referāta temats: „Korupcijas apkarošanas efektivitātes vērtējums mūsdienīgajā Latvijas Republikā publisko iepirkumu jomā”.

Promocijas darbs ir apspriests Rīgas Stradiņa universitātes promocijas padomes sēdē. Darbs sastāv no ievada, 5 nodaļām, kopsavilkuma, anotācijām, izmantotās literatūras saraksta un pielikumiem. Promocijas darba tapšanā ir plaši izmantota monogrāfiskā literatūra, zinātniskie raksti, socioloģiskie pētījumi. Kopā darbā ir izmantoti 546 avoti, tajā skaitā normatīvie akti, prakses materiāli, tiesu nolēmumi, Iepirkumu uzraudzības biroja Iesniegumu izskatīšanas komisijas lēmumi.

1. PROMOCIJAS DARBA KONSPEKTĪVS IZKLĀSTS

1.1. Pētījuma teorētiskais pamatojums

Promocijas darbā ir izmantoti pasaules atzīto korupcijas teorētiķu Roberta Klitgārda (*Robert Klitgaard*), Sjuzanas Rozes-Akkermanas (*Susan Rose-Ackerman*), Maikla Džonstona (*Michael Johnston*), Paolo Moro (*Paolo Mauro*), Edvina Saterlenda (*Edwin Sutherland*) monogrāfijas un raksti, kā arī citi avoti, piemēram, Andrasa Sajo (*András Sajó*), profesora Vitalija Nomokonova (*Номоконов В.А.*), profesora Borisa Volženkina (*Волженкин Б.В.*), profesora Viktora Luņejeva (*Лунеев В.В.*), profesores Nataļjas Lopašenko (*Лопашенко Н.А.*), profesora Pavela Kabanova (*Кабанов П.А.*) profesora Andreja Vilka, korupcijas pētnieka Valta Kalniņa u.c. zinātnieku darbi¹.

¹ Klitgaard R., Maclean-Abaroa R., Parris H. L. *Corrupt Cities: A Practical Guide to Cure and Prevention*. – Oakland, CA: ICS Press, 2000; Волженкин Б.В. *Коррупция*. Серия "Современные стандарты в уголовном праве и в уголовном процессе". – СПб.: Санкт-Петербургский институт Генеральной прокуратуры РФ, 1998. – с. 8; Кабанов П.А. *Коррупция и взяточничество в России: исторические, криминологические и уголовно-правовые аспекты*. – Нижнекамск: Гузель, 1995; Klitgaard R. *Controlling Corruption*. Berkeley: University of California Press, 1988; Rose-Ackerman S. *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999; Johnston M. *Corruption as a Process*. In: Punch, M. Et al (ed.). *Coping with Corruption in a Borderless World*. Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1993, p.52; Mauro P. *Corruption and growth* // *Quarterly Journal of Economics*, 1995; 110 (3): 681-712; Sutherland, Edwin H., Sellin, Thorsten. *Prisons of Tomorrow*. — Philadelphia, 1931; Sik E. *The Bad, the Worse and the Worst: Guesstimating the Level of Corruption. Political Corruption in Transition: A Skeptic's Handbook* // Stephen Kotkin and Andras Sajo, Eds. – Budapest, 2002; p.91-113; Nomokonov V. *On Strategies for Combating Corruption in Russia* // *Demokratizatsiya*, 2000; 8 (1): 124; Лунеев В. В. *Уголовное законодательство и общественно опасные реалии* // *Государство и право на рубеже веков / Материалы Всероссийской конференции*. Криминология. Уголовное право. Судебное право. – М., 2001. с.82-85; Лопашенко Н.А. *Противодействие российской коррупции: обоснованность и достаточность уголовно-правовых мер* // [http://sartracc.ru/print.php?print_file=Pub/lopashenko\(18-03\).htm](http://sartracc.ru/print.php?print_file=Pub/lopashenko(18-03).htm) (sk.05.06.2013); Vilks A. *Aspects of organized transnational crime in countries of transition* // NSFKS

Pētījumā plaši ir izmantoti Latvijas Republikas, ārvalstu un starptautiskie normatīvie dokumenti; tika analizēti Latvijas Republikas un starptautisko tiesu nolēmumi, kā arī Iepirkumu uzraudzības biroja Iesniegumu izskatīšanas komisijas lēmumi.

1.2. Pētījumā izmantotās metodes

Promocijas darba uzdevumu izpildei ir izmantotas šādas pētīšanas metodes: analīze un sintēze – tiesu statistika, preses apskats, diskursa analīze, korupcijas starptautiskie indikatori; aptauja (intervijas, personīgas sarunas, izteiktie viedokļi, ekspertu vērtējumi); juridiskās literatūras analīze; modelēšana (situāciju teorētiskā modelēšana); novērošana (ikdienas darbā gūtie novērojumi).

1.3. Galvenie pētījuma rezultāti

Promocijas darba mērķis ir izzināt korupcijas novēršanas un apkarošanas problēmu publisko iepirkumu sfērā, apzinot korupcijas izplatības līmeni, nosakošos un veicinošos faktorus, kā arī prevencijas iespējas Latvijā.

Pirmajā nodaļā autors ir izanalizējis korupcijas un publisko iepirkumu izpratnes teorētisko aspektu, īpaši akcentējot korupcijas definēšanas problēmu, korupcijas būtību, cēloņus un sekas. Atsevišķa apakšnodaļa ir veltīta publisko iepirkumu jēdzienam, mehānismam un tiesiskajam regulējumam. Promocijas darba pirmajā nodaļā ir prezentēta korupcijas publisko iepirkumu jomā izziņas metodika, balstoties uz kuru autors ir veicis korupcijas stāvokļa analīzi Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos.

Promocijas darba otrajā nodaļā ir analizēta Korupcijas problēma publisko iepirkumu jomā, tajā skaitā korupcijas publisko iepirkumu jomā veidošanās vēsturiskie aspekti, korupcijas publisko iepirkumu jomā

43rd Research Seminar “Social Change and Crime in Scandinavian and Baltic Region” (Jurmala, Latvia; 2001); Scandinavian Research Council for Criminology, 2002, p100-102; Kalniņš V. Parlamentārā lobēšana starp pilsoņa tiesībām un korupciju. Rīga: Providus, 2005.

tipoloģizācija un korupcijā iesaistīto subjektu klasifikācija, korupcijas riska elementi publiskajos iepirkumos un to identifikācija. Otrās nodaļas izstrādes gaitā tika plaši izmantota autora praktiskā darba pieredze saistībā ar publisko iepirkumu veikšanu.

Trešajā un ceturtajā nodaļā ir aplūkoti jautājumi, kas saistīti ar korupcijas novēršanu un apkarošanu publisko iepirkumu jomā, proti minēto darbību jēdziens, principi, metodes un paņēmieni, subjekti Latvijas Republikā, kā arī tiek analizēta ārvalstu pieredze korupcijas novēršanā un apkarošanā.

Promocijas darba piektā nodaļa ir veltīta Korupcijas novēršanas un apkarošanas perspektīvām un to vērtējumam. Nodaļas ietvaros autors ir veicis korupcijas novēršanas un korupcijas apkarošanas efektivitātes vērtējumu Latvijas Republikā, kā arī Latvijas Republikas publisko iepirkumu veikšanas tiesiskā regulējuma pretkoruptīvās attīstības pakāpes novērtējumu.

Nobeigumā ir apkopoti pētījuma rezultāti: prezentēti promocijas darba secinājumi un priekšlikumi korupcijas mazināšanai Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos. Promocijas darba pamatteksts ir izklāstīts uz 204 lappusēm un ilustrēts ar 17 tabulām. Izmantotās literatūras sarakstā ir iekļauti 546 avoti.

1.3.1. Korupcijas izpratnes teorētiskais aspekts

Analizējot termina „korupcija” etimoloģiju², korupcijas doktrinālās definīcijas³, korupcijas jēdzienu starptautiski-tiesiskajā izpratnē, kā arī

² Termins „korupcija” ir cēlies no latīņu valodas vārda „*corruptio*”, kam piemīt vairākās nozīmes: 1) pavadināšana, uzpirkšana; 2) bojāšana, pagrimums, korupcija; 3) izvirtība, negaidīts nepatīkams pavērsiens; 4) traucējums, izkustināšana (izļodzīšana), sliktais stāvoklis². Bieži vien korupcijas pētnieki vārda “*corruptio*” etimoloģiju saista tikai ar uzpirkšanu vai varas trūdēšanu trešās personas iedarbības rezultātā², lai arī precīzāku secinājumu attiecībā uz termina semantisko nozīmi var izdarīt, sadalot vārdu „*corruptio*” divās daļās: “*cor*” (sirds, dvēsele, gars, prāts) un “*ruptio*” (ievainojums, sakropļojums). Tādā veidā, šajā interpretācijā, priekšplānā izvirzās dvēseles sakropļojums, garīgā degradācija.

³ Ford H.J. Municipal corruption // Political Science Quarterly, 1904; 19 (4): 673-686; Brooks R.C. Corruption in American politics and life. – New York: Dodd, Mead and

korupcijas definīcijas atsevišķu valstu normatīvajos aktos, autors secina, ka korupcijas definīcija ir ietverta vairāku valstu normatīvajos aktos, pie tam gan krimināllikumos, gan arī citos normatīvajos aktos. Piemēram, Latvijas Republikā korupcijas definīcija ir ietverta Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā, kur korupcija ir traktēta kā kukuļošana vai jebkura cita valsts amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām.

Promocijas darba kontekstā autors traktē korupciju kā uzticētā publiskā resursa ļaunprātīgu izmantošanu privātajās interesēs. Nebūtu atbalstāma korupcijas „šaurā” definīcija, kas saista šo parādību tikai un vienīgi ar trešās personas iedarbību uz amatpersonu, to uzpērkot. Termina “korupcija” semantika un vēsturiskā izcelsme apliecina, ka varas trūdēšana var notikt arī pati par sevi, publiskā sektora kalpotāju degradācijas rezultātā.

Korupcijas būtība publisko iepirkumu jomā ir uzticēto publisko interešu apmaiņa pret privāto interesi. Pēc autora domām, korupcijas pamatcēlonis ir konflikts starp publisko un privāto, t.i. konflikts starp kolektīvo

Co, 1910; Sutherland, Edwin H., Sellin, Thorsten. Prisons of Tomorrow. — Philadelphia, 1931; Abueva J.V. The Contribution of Nepotism, Spoils and Graft to Political Development // East-West Center Review, 1966; (3): 45-54.; Bayley D.H. The Effects of Corruption in a Developing Nation // Western Political Quarterly, 1966; 19 (4): 719-732.; Leff N.H. Economic Development through Bureaucratic Corruption // American Behavioral Scientist, 1964; 8 (3): 8-14.; Leys C. What is the Problem About Corruption? // Journal of Modern African Studies, 1965; 3 (2): 215-230; Friedrich C.J. The Pathology of Politics: Violence, Betrayal, Corruption, Secrecy, and Propaganda. — New York: Harper & Row, 1972; Антонян Ю.М. Типология коррупции и коррупционного поведения // Социология коррупции. Материалы научно-практической конференции. — М., 2003. — С.37; Борзенков Г.Н. Уголовно-правовые меры борьбы с коррупцией. // Вестник Московского университета, 1993; 11 (1): 30; Комиссаров В.С. Уголовно-правовые аспекты борьбы с коррупцией. // Вестник Московского университета, 1993; 11 (1): 28; Кузнецова Н.Ф. Коррупция в системе уголовных преступлений // Вестник Московского университета, 1993; 11 (1): 21; Максимов С.В. Коррупция. Закон. Ответственность. — М.: АО "Центр ЮрИнфоР", 2000. — с. 9.

un individuālo. Savukārt, korupcijas veicinošo ārējo faktoru iedarbības sekmīgums ir atkarīgs nevis no šo faktoru kvalitātes vai intensitātes, bet gan no indivīda personiskajām īpašībām, no indivīda apziņas.

Promocijas darba ietvaros autors ir realizējis trīs pētījumus, kas ir saistīti ar korupcijas līmeņa identificēšanu mūsdienu Latvijā publisko iepirkumu jomā: tika veiktas strukturētas intervijas ar 10 ekspertiem; tika veikta Latvijas Republikas iedzīvotāju anketēšana (504 respondenti); tika veikta 100 uzņēmēju anketēšana.

1.3.2. Strukturēto interviju ar ekspertiem rezultāti

10 ekspertiem tika uzdoti vienādi jautājumi, kas skar pētījuma problemātiku, nepieciešamības gadījumā arī papildus jautājumi, rūpīgi piefiksējot sniegtās atbildes. Intervijas tika veiktas 12 mēnešu laikā – līdz 2012.gada janvārim. Intervijās bija iesaistīti pieredzējušie eksperti (pieredze no 7 līdz 20 gadiem), kuri ir augsti kvalificēti speciālisti savās jomās.

Ekspertu vērtējumi. Jāsecina, ka absolūti visi eksperti ir atzinuši, ka korupcijas problēma Latvijas publisko iepirkumu sfērā ir būtiska. Otrkārt, absolūti visi eksperti norāda, ka Latvijas publisko iepirkumu sfērā ir sastopami pārkāpumi.

Jautājumā par iepirkumu veikšanas tiesisko regulāciju, 7 eksperti uzskata, ka pašreizēja tiesiskā regulācija (Latvijas publisko iepirkumu veikšanai) nav pietiekoša, lai efektīvi novērstu korupcijas riskus; 2 eksperti uzskata, ka minētā regulācija ir pietiekoša; 1 eksperts nav sniedzis konkrētu atbildi:

Vērtējot, kādi pārkāpumi un cik bieži ir sastopami publiskajos iepirkumos, kā arī kādas sekas tie izraisa, eksperti ir akcentējoši sekojošo:

Uzņēmējs uzskata, ka tīši un netīši pārkāpumi publiskajos iepirkumos notiek katru dienu. Rezultātā godīgie uzņēmēji negūst cerēto peļņu, mazinās šo uzņēmēju uzticība valstij.

Pašvaldības priekšsēdētājs izdala ļaunprātīgus pārkāpumus un pārkāpumus neuzmanības dēļ. Norāda, ka pārkāpumu gadījumā pasūtītājs var nesaņemt labāko piedāvājumu un nenoslēgt izdevīgāko līgumu.

Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas loceklis, bijušais KNAB priekšnieks norāda, ka pārkāpumi publiskajos iepirkumos (tajā skaitā iepirkuma dokumentācijas izstrāde konkrētā pretendenta interesēs, informācijas noplūdināšana) ir diezgan izplatīti. Pārkāpumu rezultātā, pēc eksperta viedokļa, tiek pārmaksāti budžeta līdzekļi, tiek grauta uzņēmēju uzticēšanas valstij un apdraudēta godīgā konkurence.

Iepirkumu uzraudzības biroja vadītājs norāda, ka par pārkāpumu biežumu publiskajos iepirkumos liecina Iepirkumu uzraudzības biroja saņemto sūdzību skaits. Parasti tas ir saistīts ar diskriminējošās iepirkumu dokumentācijas izstrādi. Iepirkumu uzraudzības biroja apmierinātā sūdzība par iepirkuma procedūras dokumentāciju izraisa nepieciešamību pārtraukt izsludināto procedūru un novērst pārkāpumus. Gadījumā, ja pārkāpumi ir pieļauti piedāvājumu vērtēšanā, pasūtītajam uzliek pienākumu atkārtoti vērtēt iesniegtus piedāvājumus.

Latvijas būvnieku asociācijas priekšsēdētājs atzīmē, ka nekvalitatīvi sagatavota iepirkumu dokumentācija noved pie nodokļu maksātāju zaudējumiem.

Korupcijas pētnieks akcentē procedurālus pārkāpumus, kas sašaurina pretendentu loku. Sakarā ar minēto pieaug pasūtītāja izmaksas, pasliktinās iepirkuma priekšmeta kvalitāte, pasūtītājs nenodrošina nepieciešamo kontroli par līguma izpildes kvalitāti.

Valsts kontrole revīzijās nereti secina, ka resursi nav izlietoti atbilstoši mērķiem, rīcība ar tiem nav bijusi iespējami efektīva un racionāla, nav noteikti rādītāji sasniegto rezultātu novērtēšanai.

Valsts policijas priekšnieka vietniece kā pamatproblēmu atzīmē iepirkuma dokumentācijas sagatavošanu par labu konkrētām uzņēmējām;

uzskata, ka pārkāpumi ir sastopami aptuveni 30% gadījumos. Kā rezultātā notiek sadārdzinājums un nekonkurētspējīgu produktu iegāde.

Iepirkumu speciāliste uzskata, ka iepriekšējās vienošanās par publiskā iepirkuma rezultātiem notiek aptuveni 90% gadījumos, līdz ar ko iepirkuma rezultāti ir nekvalitatīvi un rodas problēmas iepirkuma līguma izpildes gaitā.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieka vietnieks izdala koruptīvus un nekoruptīvus pārkāpumus un norāda, ka neatkarīgi no pārkāpumu veida tie kropļo tirgu, mazina konkurenci un sadārdzina iepirkuma priekšmetu.

Papildus tam, koruptīvie pārkāpumi ir saistīti ar nelikumīgo ienākumu gūšanu un naudas atmazgāšanu.

Atbildot uz jautājumu, kādās publisko iepirkumu jomās pārkāpumi varētu būt sastopami visbiežāk, ekspertiem ir samērā vienots viedoklis, ka tās ir jomas, kurās ir grūti pārbaudīt izcenojumu pamatotību, vai arī pārbaudīt reāli sasniegto rezultātu, proti: būvniecība (8 eksperti), IT –informācijas tehnoloģijas (5 eksperti), pakalpojumu iepirkumi, apsardzes pakalpojumi, nestandarta aprīkojums, sakaru komunikācijas tehnoloģijas, novērošanas sistēmas, sabiedriskais transports, konsultācijas, pakalpojumi sabiedrisko attiecību nodrošināšanai.

Jautājumā “Kā Jūs vērtētu korupcijas izplatību Latvijas publiskajos iepirkumos?” eksperti pārsvarā nesniedza konkrētas atbildes. Grūtības sniegt konkrētas atbildes eksperti parasti saistīja ar statistikas neesamību, vai arī zinātnisko pētījumu trūkumu šajā jomā. Divi eksperti, kuri ir snieguši korupcijas līmeņa procentuālo redzējumu, attiecīgi uzskata, ka korupcijas līmenis nozarē ir 35% un “vairāk kā 50%”.

Vērtējumā, vai korupciju publiskajos iepirkumos parasti veido atsevišķo personu darbības vai grupveida darbības?”, ekspertu viedokli dalījās, proti 5 eksperti uzskata, ka biežāk notiek grupveida darbības; 2 eksperti – ka biežāk notiek atsevišķo personu darbības, 1 eksperts izteica viedokli tikai par

mazajiem iepirkumiem (atsevišķo personu darbības); 1 eksperts izteica viedokli tikai par lielajiem iepirkumiem (grupveida darbības), 1 eksperts nav sniedzis atbildi.

Apspriežot amatpersonu motivāciju veikt koruptīvās darbības publiskajos iepirkumos, eksperti pārsvarā ir pievērsuši uzmanību amatpersonu mantkārībai, vēlmei iegūt papildus ienākumus, naudu, materiālus vai personīgus labumus. 3 eksperti kā vienu no motīviem ir minējuši politisko atkarību.

Visplašāko amatpersonu motivācijas analīzi ir sniedzis korupcijas pētnieks, atzīmējot, ka amatpersonas iesaistīšanās korupcijā var notikt ne tikai mantkārības dēļ, bet arī varas saglabāšanai, partiju finansēšanai, lai nodemonstrētu paklausību priekšniekam, lai apmierinātu citas kaislības.

Jautājumā, kāds ir komersantu galvenais motīvs veikt koruptīvās darbības publiskajos iepirkumos, ekspertiem bija diezgan vienots viedoklis: lai saņemtu lielāko peļņu. Daži eksperti atzīmēja, ka komersanti iesaistās korupcijā, lai iegūtu privilēģētu stāvokli un attīstītu savu biznesu; lai iegūtu pasūtījumu – peļņai vai izdzīvošanai; lai dabūtu darbu un izdzīvot krīzes laikos; lai izvairītos no bankrota.

Ekspertu viedoklis jautājumā, kurš parasti visvairāk ietekmē lēmumus attiecībā uz iepirkuma uzvarētāju (iepirkuma komisija, pasūtītāja vadība vai komersanti), bija atšķirīgs: 4 eksperti akcentēja pasūtītāja vadības lomu; 2 eksperti norādīja, ka lēmumu ietekmē visi trīs subjekti vienlaicīgi; 1 eksperts pievērsa uzmanību faktam, ka atbilstoši Publisko iepirkumu likuma normām, lēmumu par iepirkuma procedūras uzvarētājiem pieņem iepirkumu komisija; 1 eksperts atzīmēja komersantu ietekmi; 1 eksperts uzskata, ka prettiesiskus lēmumus visvairāk ietekmē pasūtītāja vadība un komersanti; 1 eksperts nav sniedzis vērtējumu.

Sniedzot atbildes uz jautājumu, kāda atbildība būtu nosakāma iepirkumu komisiju locekļiem par pārkāpumiem (kas nav saistīti ar

kukuļņemšanu) publisko iepirkumu jomā, eksperti pārsvarā piedāvāja piemērot administratīvo vai disciplināro atbildību, dažreiz piedāvājot pastiprināt vienu vai otru soda veidu ar finansiālām sankcijām; viens no ekspertiem izvirzīja priekšlikumu arī par šādiem pārkāpumiem piemērot kriminālatbildību, ja iepirkuma apjoms bija liels.

Ļoti zīmīgi, ka atbilstoši divu ekspertu paustajam viedoklim, iepirkumu komisiju locekļu reālā sodīšana vedīs pie tā, ka pasūtītājs nebūs spējīgs nokomplektēt iepirkuma komisijas (pasūtītāja darbinieki nevēlēsies strādāt iepirkumu komisijās).

Ekspertu vērtējumu kopsavilkums. Absolūti visu pētāmo grupu (pasūtītāji, Iepirkumu uzraudzības birojs, KNAB, Valsts policija, uzņēmēji, korupcijas pētnieki, Valsts kontrole, likumdevēji, iepirkumu veicēji) pārstāvji norāda, ka korupcijas problēma Latvijas publisko iepirkumu sfērā ir būtiska. Eksperti uzskata, ka pārkāpumi visbiežāk satopami šādās publisko iepirkumu jomās: būvniecība, IT –informācijas tehnoloģijas, pakalpojumu iepirkumi, apsardzes pakalpojumi, nestandarta aprīkojums, sakaru komunikācijas tehnoloģijas, novērošanas sistēmas, sabiedriskais transports, konsultācijas, pakalpojumi sabiedrisko attiecību nodrošināšanai.

Apspriežot jautājumu “Kā Jūs vērtētu korupcijas izplatību Latvijas publiskajos iepirkumos?” ekspertu lielākā daļa atzīst, ka lai precīzi atbildētu uz šo jautājumu, ir jābūt pieejamiem statistikas datiem un attiecīgiem zinātniskiem pētījumiem, kuru pašlaik trūkst. Ekspertu vairākums (7 no 10) uzskata, ka pašreizējā tiesiskā regulācija Latvijas publisko iepirkumu veikšanai nav pietiekoša, lai efektīvi novērstu korupcijas riskus. Visi desmit eksperti ir izvirzījuši priekšlikumus korupcijas problēmas risināšanai publisko iepirkumu sfērā.

1.3.3. Latvijas Republikas iedzīvotāju aptaujas rezultāti

Promocijas darba ietvaros tika veikta Latvijas Republikas iedzīvotāju anketēšana (504 respondenti), kuri ir snieguši vērtējumu attiecībā uz korupcijas līmeni valstī.

1.1. tabula

Respondentu atbildes uz jautājumu Nr.1: Kāds, pēc Jūsu domām, ir korupcijas līmenis Latvijā šajās jomās?

Nr. p/k	Joma / respondentu skaits procentos	Korupcija					Kopā
		Nav	Ir zema	Ir vidēja	Ir augsta	Ir ļoti augsta	
1.1.	Korupcija ceļu policijā:	1,2	6,3	28,2	43,9	20,4	100
1.2.	Korupcija prokuratūrā:	4,4	27,4	36,1	25,2	6,9	100
1.3.	Korupcija tiesās:	5,2	26	34,1	24,4	10,3	100
1.4.	Korupcija valsts iepirkumos:	1,6	6,7	22,6	41,1	28	100
1.5.	Korupcija pašvaldības iepirkumos:	3,4	5,8	23,8	41,3	25,7	100
1.6.	Korupcija ārstniecības iestādēs:	1,2	10,1	26	41,9	20,8	100
1.7.	Korupcija augstskolās:	5,4	32,3	34,1	21,8	6,4	100
1.8.	Korupcija vispārējā izglītībā:	18,7	34,5	30,1	13,9	2,8	100
1.9.	Korupcija ieņēmumu dienestā:	7,3	22,4	30,8	28,4	11,1	100
Vidējais procents deviņās jomās:		5,4	19	29,6	31,3	14,7	100

**Respondentu atbildes uz jautājumu Nr.2:
Kā ir izveidojies Jūsu priekšstats par korupcijas līmeni šajās nozarēs?**

Nr. p/k	Joma / respondentu skaits procentos	Saskaros pats	Runājot ar paziņām	No masu informācijas līdzekļiem	Cits	Kopā
1.1.	Korupcija ceļu policijā:	42,3	34,1	20	3,6	100
1.2.	Korupcija prokuratūrā:	11,9	23,8	54,8	9,5	100
1.3.	Korupcija tiesās:	13,1	26,8	52,2	7,9	100
1.4.	Korupcija valsts iepirkumos:	9,5	24,4	61,9	4,2	100
1.5.	Korupcija pašvaldības iepirkumos:	10,3	33,1	51	5,6	100
1.6.	Korupcija ārstniecības iestādēs:	29,6	36,1	31,1	3,2	100
1.7.	Korupcija augstskolās:	11,3	39,3	39,9	9,5	100
1.8.	Korupcija vispārējā izglītībā:	8,7	28,2	46,6	16,5	100
1.9.	Korupcija ieņēmumu dienestā:	13,7	15,7	55,9	14,7	100
	Vidējais procents deviņās jomās:	16,7	29,1	45,9	8,3	100

**Respondentu atbildes uz jautājumu Nr.3:
Cik nopietna, Jūsprāt, ir korupcijas problēma Latvijas Republikā?**

Atbilde / respondentu skaits procentos	Kopā	Rīga	Vidzeme	Kur- zeme	Zemgale	Latgale
Tāda problēma nepastāv	0	0	0	0	0	0
Mazsvarīga problēma	2,6	2	5,3	2,6	2,6	1,3
Vidēji svarīga problēma	9,9	7	10,5	13,2	13,2	10,7
Svarīga problēma	23,2	23,9	21,1	21,1	23,7	25,3
Ļoti nopietna problēma	26,8	26,8	26,3	23,7	28,9	28
Viena no valsts būtiskām problēmām	36,3	40,3	36,8	36,8	29	32
Grūti vērtēt	1,2	0	0	2,6	2,6	2,7
Kopā:	100	100	100	100	100	100

Latvijas Republikas iedzīvotāju aptaujas rezultāti ļauj izdarīt šādus būtiskus secinājumus:

1. Pēc Latvijas Republikas iedzīvotāju domām, korupcijas līmenis Latvijas valsts iepirkumos un pašvaldības iepirkumos ir lielāks nekā vidējais korupcijas līmenis deviņās analizējamās jomās (korupcija ceļu policijā, korupcija prokuratūrā, korupcija tiesās, korupcija valsts iepirkumos, korupcija pašvaldības iepirkumos, korupcija ārstniecības iestādēs, korupcija augstskolās, korupcija vispārējā izglītībā, korupcija ieņēmumu dienestā).

2. Vērtējot korupcijas līmeni tieši valsts iepirkumos un pašvaldības iepirkumos, iedzīvotāji biežāk, nekā citās jomās, izvēlējās atbildi „korupcija ir augsta” un „korupcija ir ļoti augsta”. Proti, korupciju kā augstu vai ļoti augstu valsts iepirkumos vērtē 69,1% respondentu; korupciju pašvaldības iepirkumos 67%; korupciju ceļu policijā 64,3%; korupciju ārstniecības iestādēs 62,7%; korupciju ieņēmumu dienestā 39,5%; korupciju tiesās 34,7%; korupciju prokuratūrā 32,1%; korupciju augstskolās 28,2%, bet korupciju vispārējā izglītība, attiecīgi, 16,7%.
3. Nav konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības starp respondentu uztveri attiecībā uz korupcijas līmeni valsts vai pašvaldības iepirkumos.
4. Atbildot uz jautājumu „Kā ir izveidojies Jūsu priekšstats par korupcijas līmeni šajās nozarēs?”, respondentiem bija iespēja izvēlēties tikai vienu no variantiem: „saskāros pats”, „runājot ar paziņām”, „no masu informācijas līdzekļiem”, „cits”. Minētā pieeja norobežoja reālās korupcijas izpausmes no varbūtīgajām (atbilde „saskāros pats” un pārējās atbildes). Kā bija prognozēts pirms aptaujas veikšanas, lielākie personiskās saskarsmes ar korupciju rādītāji ir jomās, kurās respondenti biežāk saskaras ar publisko sektoru, proti, ceļu policija (42,3%) un ārstniecības iestādes (29,6%). Attiecīgi valsts iepirkumos šis rādītājs sastāda 9,5%, bet pašvaldības iepirkumos 10,3%. Atbildes variantu „priekšstats par korupciju ir izveidojies runājot ar paziņām” vidēji izvēlējās 29,1% respondentu (valsts iepirkumi – 24,4% un pašvaldības iepirkumi – 33,1%).
5. Galvenais faktors, kas ietekmēja respondentu priekšstatu par korupcijas līmeni valsts iepirkumu jomā un pašvaldības iepirkumu jomā bija informācija no masu saziņas līdzekļiem (uz to norāda attiecīgi 61,9% un 51% respondentu).
6. Korupciju kā svarīgu, ļoti nopietnu problēmu vai arī kā vienu no valsts būtiskām problēmām definē 86,3% respondentu, kas norāda uz to, ka sabiedrība uztver korupcijas problēmu un apzinās problēmas nopietnību.

Rādītājs būtiski neatšķiras visos Latvijas reģionos (Vidzeme – 84,2%, Kurzeme – 81,6%, Zemgale – 81,6%, Latgale – 85,3%), tomēr šādu respondentu skaits Rīgā – 91%.

7. Neviens no 504 respondentiem neuzskata, ka korupcijas problēma Latvijas Republikā nepastāv.

1.3.4. Uzņēmēju anketēšanas rezultāti

Pētījuma izlasi veidoja uzņēmēji (N=100), kuri ir piedalījušies Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos pēdējo divu gadu laikā. Izpētes un kontroles grupa tika veidota izmantojot brīvi pieejamo informāciju Iepirkumu uzraudzības biroja mājas lapā internetā un pasūtītāju mājas lapās internetā. Tika izstrādāta speciāla aptaujas anketa uzņēmējiem, kuri ir piedalījušies publiskajos iepirkumos. Pētījumā apkopotas 100 anketas, kuras uzņēmēji aizpildīja anonīmi (elektroniski).

Anketēšanā piedalījās uzņēmēji, no kuriem lielākā daļa publiskajos iepirkumos piedalās regulāri: 80% no aptaujātiem respondentiem piedalās publiskajos iepirkumos gandrīz vai katru mēnesi; 9% – aptuveni reizi ceturksnī; 8% procenti – pāris reizes gadā, un tikai 3% no aptaujātiem respondentiem piedalās publiskajos iepirkumos retāk kā vienu reizi gadā.

41% respondentu pasūtītājiem galvenokārt piedāvā pakalpojumus; 34% – preces un 25% – būvdarbus. Minētā proporcija atbilst patreizējai situācijai Latvijas Republikas publisko iepirkumu tirgū.

Respondentu sadalījums atbilstoši juridiskai formai (SIA – 87%; AS – 10%; individuālais uzņēmējs – 2%; cits – 1%). Respondentu uzņēmuma reģistrācijas teritorija: Rīga – 59%; Vidzeme – 13%; Kurzeme – 9%; Zemgale – 14%; Latgale – 5%. Darbinieku skaits respondentu uzņēmumos: 1 = 1%; 2-5 = 8%; 6-15 = 26%; 16-50 = 32%; 51-100 = 9%; vairāk kā 100 darbinieki = 23%.

Atbilstoši rādītājam „cik ilgu laiku Jūsu uzņēmums darbojas tirgū?”, vairāk kā 10 gadi – 65% respondentu; 4-10 gadi – 28%; 2-3 gadi – 5%; mazāk kā 1 gadu – 2% respondentu.

43% uzņēmēju uzskata, ka korupcija Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos ir augsta vai ļoti augsta (attiecīgi 29% un 14%); 33% uzskata, ka korupcija ir vidēja; 16% domā, ka korupcija publisko iepirkumu jomā ir zema; 8% uzskata, ka korupcija šajā sektorā nepastāv.

Atbildot uz jautājumu, vai pasūtītāji, veicot publiskus iepirkumus, vienmēr ievēro vienlīdzības principu attiecībā uz visiem pretendentiem, respondentu atbildes sadalījās šādi: vienmēr ievēro – 5%; biežāk ievēro – 27%; ievēro aptuveni pusē gadījumu – 34%; biežāk neievēro – 27%; nekad neievēro 7%. No minētiem datiem var secināt, ka pasūtītāji, veicot publiskos iepirkumus, visticamāk, ievēro vienlīdzības principu attiecībā uz pretendentiem tikai aptuveni pusē gadījumos. Par minēto liecina gan tas, ka šāds viedoklis ir guvis vislielāko atbalstu respondentu vidū (34%), gan arī tas, ka procentuāli līdzīgi ir citi, galējie viedokļi (vienmēr ievēro un nekad neievēro; biežāk ievēro un biežāk neievēro). Nevienai no šīm galējībām aptaujātie respondenti nedod priekšroku.

Tikai 9% no respondentiem, piedaloties publiskajos iepirkumos, nekad nav bijis iespaids, ka pasūtītāju, iespējams, ir ietekmējis cits pretendents. Ļoti reti šāds iespaids veidojās 11% respondentu; dažreiz – 39%; bieži – 27%, bet gandrīz vienmēr – 14%. Minētie dati liecina, ka 81% uzņēmēju ir bijis iespaids, ka cits pretendents ir ietekmējis pasūtītāju.

Lai arī 44% respondentu ir norādījuši, ka pasūtītāja rīcība, veicot publisko iepirkumu nekad nevedināja uz domām, ka pasūtītāja pārstāvji mēģina izspiest kukuli, tomēr 56% respondentu šāds iespaids ir bijis (tajā skaitā: ļoti reti – 29%; dažreiz – 19%; bieži – 7%; gandrīz vienmēr – 1%).

Tikai 45% uzņēmēju nav gatavi piedāvāt pasūtītājam zināmus labumus, ja šāda rīcība ļautu Jūsu uzņēmumam vinnēt publiskajā iepirkumā.

Viennozīmīgi pozitīvu atbildi ir snieguši 4% respondentu; atbildi „vairāk jā nekā nē” – 5%; atbildi „Vairāk nē nekā jā” – 9%; 14% ir gatavi to darīt atkarībā no iepirkuma nozīmīguma, bet 23% – atkarībā no situācijas vai citiem apstākļiem.

Vērtējot pasūtītāja pārstāvju gatavību pieņemt atsevišķus labumus, 32% respondentu uzskata, ka šādi labumi tiktu pieņemti atkarībā no situācijas vai citiem apstākļiem; 23% uzskata, ka labumi tiktu pieņemti dažreiz; 18% – ka bieži; 12% respondentu uzskata, ka pasūtītāja pārstāvji nekad nepieņemtu labumus; 8% uzskata, ka pieņemtu gandrīz vienmēr; 7% uzskata, ka pieņemtu ļoti reti.

Atbildot uz jautājumu, vai Iepirkumu uzraudzības biroja iesniegumu izskatīšanas komisija, izskatot pretendentu sūdzības, ir neatkarīga savu lēmumu pieņemšanā un vienmēr pieņem pamatotus lēmumus, 39% respondentu atbildēja „jā”; 30% respondentu atbildēja „nē” un 31% respondentu atzīmēja, ka viņiem nebija saskarsmes ar šo komisiju.

Tikai 4% respondentu uzskata, ka eksistējošais publisko iepirkumu veikšanas tiesiskais regulējums neļauj pasūtītājiem īstenot koruptīvās shēmas. 59% respondentu uzskata, ka pasūtītājiem, izmantojot eksistējošo publisko iepirkumu veikšanas tiesisko regulējumu ir iespēja īstenot koruptīvās shēmas. Atbildi „Grūti vērtēt” ir izvēlējušies 37% respondentu.

96% respondentu norāda uz politisko ietekmi Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos: atbildot uz jautājumu „Vai, Jūsaprāt, Latvijas Republikas publiskie iepirkumi ir politiski ietekmēti?” atbildi „Jā” ir izvēlējušies 21% respondentu; „Vairāk jā nekā nē” – 30%; „Atkarībā no iepirkuma nozīmīguma” – 33%; „Vairāk nē nekā jā” – 12% un tikai 4% respondentu uzskata, ka Latvijas Republikas publiskie iepirkumi nav politiski ietekmēti.

Vērā ņemamus rezultātus ir izdevies iegūt apkopojot respondentu atbildes uz jautājumu „Cik daudz (procentuāli) Latvijas Republikas publisko

iepirkumu, Jūsaprāt tiek veikti negodprātīgi?”. Vidēji svērtais vērtējums norāda, ka negodprātīgi tiek veikti 41% publisko iepirkumu.

Ko Jūs ieteiktu korupcijas problēmas risināšanai publisko iepirkumu sfērā?

Ieteikumus ir devuši 73 respondenti no 100, kas ir labs rādītājs un pierādījums uzņēmēju ieinteresētībai šādos pētījumos. Atlikušie 27 respondenti nav snieguši ieteikumus (tajā skaitā nekommentējot atbildes nesniegšanu – 12 respondenti; sniedzot komentārus „grūti spriest, grūti komentēt, nezinu, neesmu domājis” – 9 respondenti; 4 respondenti nevēlas iesaistīties problēmas risināšanā: „no mana teiktā nekas nemainīsies”, „manam ieteikumam nav jēgas”; 1 respondents ir izteicis pateicību par pētījuma tapšanā ieguldīto darbu).

2. GALVENIE SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Veiktā pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādus secinājumus:

1. Promocijas darba ietvaros autors traktē korupciju kā uzticētā publiskā resursa ļaunprātīgu izmantošanu privātajās interesēs. Nebūtu atbalstāma korupcijas „šaurā” definīcija, kas saista šo parādību tikai un vienīgi ar trešās personas iedarbību uz amatpersonu, to uzpērkot. Termina “korupcija” semantika un vēsturiskā izcelsme apliecina, ka varas trūdēšana var notikt arī pati par sevi, publiskā sektora kalpotāju degradācijas rezultātā.
2. Korupcijas būtība publiskajos iepirkumos ir uzticēto publisko interešu apmaiņa pret privāto interesi. Šādas uzvedības pamatcēlonis ir konflikts starp publisko un privāto, t.i. konflikts starp kolektīvo un individuālo. Savukārt, korupcijas veicinošo ārējo faktoru iedarbības sekmīgums ir atkarīgs nevis no šo faktoru kvalitātes vai intensitātes, bet gan no indivīda personiskajām īpašībām, no indivīda apziņas. Nolūkā novērst iespējamo korupciju būtu jāmazina gan personas griba iesaistīties koruptīvajās darbībās, gan arī praktiskās iespējas to izdarīt.
3. Attiecībā uz korupcijas līmeni mūsdienīgās Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos (t.i. preču, pakalpojumu vai būvdarbu iegādes procesā no trešajām personām, kuru veic publiskais sektors vai tā pilnvarota persona, izmantojot valsts naudu), vairāku pieejamo avotu analīze, kā arī promocijas darba autora veiktie pētījumi (intervijas ar ekspertiem, iedzīvotāju anketēšana, uzņēmēju aptauja) ļauj izdarīt šādus secinājumus:
 - Korupcijas problēma Latvijas publisko iepirkumu sfērā ir būtiska;
 - Korupcijas līmenis Latvijas publiskajos iepirkumos mūsdienās ir augsts;

- Korupciju kā augstu vai ļoti augstu valsts iepirkumos vērtē 69,1% respondentu, bet pašvaldības iepirkumos – 67% (n=504 Latvijas iedzīvotāji);
 - Korupcijas līmenis Latvijas valsts iepirkumos un pašvaldības iepirkumos ir lielāks nekā vidējais korupcijas līmenis valstī.
 - Sabiedrība uztver korupcijas problēmu un apzinās problēmas nopietnību, tomēr ne vienmēr ir gatava iesaistīties problēmas risināšanā.
4. Korupcijas subjektus publiskajos iepirkumos autors iedala divās grupās: obligātais subjekts (bez kura korupcija nevar notikt) un fakultatīvie subjekti. Ņemot vērā to, ka korupcija var tikt realizēta gan divu subjektu (uzpērkamais un uzpērkošais) mijiedarbības rezultātā, gan darbojoties tikai vienai personai, uzpērkošās personas ir pieskaitāmas pie fakultatīviem, neobligātiem korupcijas subjektiem. Publisko iepirkumu korupcijas obligātais subjekts ir ne tikai amatpersona, bet arī jebkura persona, kurai ir saikne ar publisko resursu tādā mērā, lai to būtu iespējams izmantot privātajās interesēs. Korupcijas subjektu sastāvs publisko iepirkumu sfērā būtu jāapskata pēc iespējas plašāk, iekļaujot tajā ne tikai amatpersonas un citas personas, kurām ir uzticēts publiskais resurss, ne tikai uzpērkošās personas un līdzdalībnieki, bet arī tādi subjekti kā “piesegšanas grupa” un koruptīvo tīklu aizsardzības grupas.
5. Teorētiskās modelēšanas metode ļauj identificēt konkrētas darbības, kas varētu liecināt, ka konkrētais publiskais iepirkums ir korumpēts. Koruptīvie pārkāpumi ir iespējami jebkurā no publiskā iepirkuma stadijām (t.sk. publiskā iepirkuma plānošanas posms, publiskā iepirkuma veikšanā iesaistītā personāla izvēles posms, iepirkuma procedūras dokumentācijas izstrādes posms, publiskā iepirkuma veikšanas posms, iepirkuma līguma izpildes posms).

6. Latvijas Republikas korupcijas novēršanas politika ir vainagojusies ar formāli sakārtoto normatīvo regulējumu, specializētās iestādes – Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja – izveidi, kā arī pakāpenisku sabiedrības izglītošanu. Ar katru gadu pieaug respondentu skaits, kuri nav iecietīgi pret korupciju. Vienlaicīgi, valsts piesardzīgās un nedrošās darbības korupcijas apkarošanā ar katru gadu vairo arī tādu respondentu skaitu, kas ir gatavi iesaistīties korupcijā. Galvenie rezultāti, kas ir sasniegti korupcijas novēršanas sfērā 1995-2012.gados ir Eiropas Savienības prasībām atbilstošs normatīvais regulējums pretkorupcijas jomā un arvien straujāka sabiedrības polarizācija pretkorupcijas jautājumos: pieaug gan to cilvēku skaits, kuri nosoda korupciju, gan to cilvēku skaits, kuri korupciju atbalsta. Šādu korupcijas novēršanas politiku nevar uzskatīt par efektīvu. Īpaša uzmanība ir jāpievērš faktam, ka laika posmā no 2005.gada līdz 2012.gadam ir gandrīz dubultojies respondentu skaits, kuri nav gatavi ziņot par korupcijas gadījumiem vispār (nedz atklāti, nedz arī anonīmi). 2012.gadā šādu respondentu skaits sasniedza 42,1%. Minētais rādītājs liecina, ka ievērojama daļa iedzīvotāju neuzticas valsts iestādēm jautājumos, kas ir saistīti ar pretdarbību korupcijai. Publiskais iepirkumus un korupcijas novēršanas iespējas šajā segmentā Latvijas Republikā nebija sistēmiski pētīti, pat neskatoties uz to, ka 2009.–2011.gados publisko iepirkumu sfērā ievērojami pieauga korupcijas riski. Pretdarbība korupcijai publiskajos iepirkumos Latvijas Republikā joprojām risinās korupcijas problēmas vispārīgajā kontekstā. Latvijas Republikai korupcijas novēršanas jomā būtu jāminimizē vietējo oligarhu ietekme; būtu jāpanāk, lai Latvijas ierēdņu vērtību sistēmā pienācīgu vietu ieņemtu nesavtīgums, pieticība, atklātība un godīgums.
7. Indikatori korupcijas apkarošanas efektivitātes vērtējumam ir uzsāktu kriminālprocesu skaits sakarā ar korupciju publiskajos iepirkumos (rēķinot procentuāli pret visiem korupcijas gadījumiem, t.sk. latento

korupciju); tiesu spriedumu skaits un notiesāto personu skaits (rēķinot procentuāli pret uzsākto kriminālprocesu skaitu); noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas summa (rēķinot procentuāli pret visu (t.sk. latento) noziedzīgi iegūto līdzekļu apjomu, kas saistīts ar korupciju publiskajos iepirkumos). Faktiski, jo lielāks ir uzsākto kriminālprocesu un tiesas spriedumu skaits attiecībā pret korupcijas reālo līmeni publiskajos iepirkumos, jo efektīvāka ir korupcijas apkarošana publisko iepirkumu sfērā. Pat ļoti pieticīgi pieņēmumi par latentās korupcijas līmeni Latvijas Republikas publiskajos iepirkumos (20% no 2012.gadā veikto iepirkumu kopskaita) norāda uz iespējami korumpēto iepirkumu kopskaita (3380) un uzsākto kriminālprocesu klaju disproporciju. Minētais liecina, ka korupcijas apkarošana Latvijas Republikas publisko iepirkumu jomā joprojām nav efektīva.

8. Secinājumu par korupcijas apkarošanas neefektivitāti apliecina arī tas, ka valsts vairākkārtīgi mēģina aizstāt korupcijas reālo apkarošanu ar citu, vieglāk izmeklējamo un pierādāmo pārkāpumu sodīšanu. Proti, 2010.gadā, konstatējot, ka publiskie iepirkumi ir būtisks valsts budžeta līdzekļu izlietošanas mehānisms, kas Latvijā saistās arī ar augstiem korupcijas riskiem, KNAB rosināja „*piemērot atbildību par pārkāpumiem publisko iepirkumu jomā un beidzot nozīmēt institūciju, kas uzrauga šo jomu*”. Bez tam, KNAB uzskata, ka viens no risinājumiem korupcijas mazināšanai publisko iepirkumu jomā ir amatpersonu administratīvā atbildība, ko piemēro Iepirkumu uzraudzības birojs. Jāsecina, ka KNAB perfektā prasme izprast korupcijas riskus publisko iepirkumu sfērā, diemžēl nav pastiprināta ar prasmi paredzēt un nodrošināt pareizus un efektīvus problēmas risinājumus. Valsts institūciju otrais darbības virziens ir koncepcijas „sodīt nepieņērot” realizācija, balstoties uz legālo prezumpciju un pierādīšanas nastas pārnesanu, kā arī “nulles” deklarācijas

ieviešanu, kas faktiski aizstāj reālo korupcijas apkarošanu ar cīņu pret korupcijas sekām.

9. Izvērtējot korupcijas apkarošanas metodes un paņēmienus, autors secina, ka Latvijā korupcijas efektīvākai apkarošanai ir nepieciešams paplašināt operatīvā eksperimenta piemērošanu (pilnveidojot tā tiesisko regulāciju), t.i. veikt preventīvus operatīvus eksperimentus, nolūkā pārbaudīt un konstatēt katras amatpersonas reakciju pret kukuļa vai cita labuma piedāvājumu, kā arī saukt pie kriminālatbildības amatpersonas, kuras šādiem piedāvājumiem būs piekritušas. Krimināllikumā būtu jāparedz atbildība arī par tādām darbībām kā protekcionisms un koruptīvā lobēšana publisko iepirkumu jomā. Konsekventi ir jāīsteno atbildības nenovēršamības princips – atbildība ir jāpiemēro neatkarīgi no personas mantiskā vai sociālā stāvokļa.
10. Latvijas Republikas nacionālā likumdošana publisko iepirkumu jomā ļauj publiskajos iepirkumos iesaistītajām personām īstenot koruptīvās shēmas. Publisko iepirkumu mehānisma pretkoruptīvā attīstība ir jārealizē četros pamatvirzienos: A) diskrētās varas (varas monopola) mazināšana; B) inovatīvie pretkoruptīvie risinājumi publisko iepirkumu procesā; C) iepirkuma procesa efektīvā un profesionālā kontrole; D) skaidra, stingra un nenovēršama atbildība.
11. Neviena no piedāvātajām metodēm un neviens no paņēmieniem atsevišķi (ja tiks piemēroti ārpus citu metožu konteksta) nedos vēlamu rezultātu. Jebkura pretkoruptīvā metode ir jāpastiprina ar sabiedrības pareizo attieksmi, ar sabiedrības patriotismu, ar paaudzes, kurai piemīt augsta morāle, audzināšanu. Minētais liecina par nepieciešamību korupcijas novēršanai izmantot kompleksu pieeju.

Veiktā pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādus priekšlikumus, kurus ir nepieciešams realizēt korupcijas līmeņa mazināšanai Latvijas Republikas publisko iepirkumu jomā:

1. Katra normatīvā akta, kas skar publisko iepirkumu jomu, pretkoruptīvā ekspertīze.

Gan Latvijas Republikas, gan arī Eiropas Savienības normatīvajos aktos, kuri regulē iepirkumu veikšanu, korupcijas novēršanas un apkarošanas princips nav minēts starp iepirkumu sistēmas darbības pamatprincipiem, bet galvenais uzsvars ir likts uz nediskrimināciju un brīvo konkurenci. Autora veiktā Publisko iepirkumu likuma analīze pierāda, ka normatīvais akts satur koruptīvi bīstamas normas. Korupcijas risku mazināšanai, ir jāveic visu normatīvo aktu, kas skar publisko iepirkumu jomu, pretkoruptīvā ekspertīze. Atbilstoši izpētes rezultātiem, normatīvajos aktos ir jāiestrādā attiecīgi grozījumi, kas mazinās korupcijas realizācijas iespējas publisko iepirkumu sfērā.

2. Iepirkumu veicēju rīcības brīvības sašaurināšana.

Korupcija veidojas un attīstās sfērās, kur amatpersonai ir rīcības brīvība pieņemt lēmumus pēc sava ieskata. Visai plašas iepirkumu veicēju pilnvaras, organizējot publiskos iepirkumus un nosakot iepirkuma uzvarētāju, iezīmē vienu no būtiskākajiem korupcijas riskiem publiskajos iepirkumos. Piemēram, izstrādājot iepirkuma procedūras dokumentāciju, pasūtītājs var panākt “vajadzīgā” pretendenta atzīšanu par iepirkuma uzvarētāju, un “nevajadzīgo” pretendentu noraidīšanu. Iepirkumu veicēju rīcības brīvības sašaurināšanai autors piedāvā trīs risinājumus: 1) tipveida iepirkumu dokumentācijas obligātā piemērošana; 2) faktoru, kurus var ņemt vērā saimnieciski visizdevīgākā piedāvājumu izvēles kritērija piemērošanas gadījumā, skaidrs un nepārprotams uzskaitījums normatīvajos aktos; 3) uzraugošās struktūras akcepts sensitīvo iepirkumu procedūru (sarunu procedūra, slēgts konkurss, konkursa dialogs) piemērošanai.

3. Iepirkumu elektronizācija un lielākās atklātības nodrošināšana.

Iepirkumu elektronizācija (piedāvājumu un citu pieprasīto dokumentu iesniegšana) minimizēs pasūtītāja pārstāvju un piegādātāju pārstāvju tiešo kontaktu skaitu, līdz ar ko minimizēs arī korupcijas riskus. Elektronizācija paver plašas iespējas atklātības nodrošināšanai – iesniegto dokumentu un pieņemto lēmumu publicēšanai. Mazinot korupcijas riskus, jāatsakās no piedāvājumu konfidencialitātes. Piedaloties publiskajos iepirkumos, pretendentiem ir jāparaksta apliecinājums, ka viņu iesniegtā informācija nav komercnoslēpums. Minētais risinājums ļaus publicēt elektroniski iesniegtos piedāvājumus iepirkuma veicēja mājas lapā internetā un veicinās plašāku sabiedrisko kontroli. Bez tam, internetā ir arī jāpublicē visi iepirkumu komisiju sēžu protokoli un ziņojumi. Valstī ir jāizveido vienotais publisko iepirkumu reģistrs, kurā būtu publiski pieejami visi iepirkumu līgumi ar to grozījumiem.

4. Iepirkumu centralizācija.

Pretkorupcijas skatījumā ir jādod priekšroka iepirkumu centralizācijai, nevis decentralizācijai. Centralizācijas iespējamās negatīvās parādības (iespējamā kukuļa lieluma palielināšanās, konkurences „lielo spēlētāju” vidū palielināšanās u.c.), tiks kompensētas ar pozitīvām tendencēm (kvalitatīvāks iepirkumu process, zināšāki speciālisti ar plašāku praksi, efektīvāka kontroles veikšana).

Valsts iepirkumu veikšanai ir jāizveido vienota centralizēta institūcija. Šādas institūcijas vadītāju ir jāieceļ Saeimai pēc Ministru kabineta priekšlikuma. Ministru kabinets pretendētus izraugās konkursa kārtībā. Pašvaldību iepirkumu veikšanai pašvaldības, savstarpēji vienojoties, izveido kopīgas reģionālas centralizētas institūcijas, kas darbojas uz attiecīgo pašvaldību apstiprināta nolikuma pamata. Vairāku pašvaldību kopīgi izveidotās reģionālas centralizētas institūcijas vadītāju ieceļ pašvaldību pārstāvju sapulcē.

Lai nodrošinātu jaunizveidoto autonomo subjektu darbības efektivitāti, šādu subjektu skaitam nav jābūt lielam. Proti, Latvijas Republikā ir jāizveido

viena centralizēta institūcija valsts pasūtījumu administrēšanai, kā arī 5 – 10 reģionālas centralizētas institūcijas pašvaldību pasūtījumu administrēšanai.

5. Iepirkumu komisiju locekļu sertifikācija.

Sertificējot iepirkumus veicošo personālu, pirmkārt, tiks ierobežota personu grupa, kura ir tiesīga nodarboties ar publisko iepirkumu veikšanu. Otrkārt, sertifikācija padarīs šo ierobežoto grupu caurskatāmu un viegli kontrolējamu, nodrošinās iepirkumu veicēju profesionalitāti un kvalitāti, pacels profesijas prestižu. Sertificējot speciālistus, var panākt, ka pie iepirkumu veikšanas netiks pieļautas personas ar apšaubāmu reputāciju. Tādā veidā speciālistu sertifikācija stiprinās birokrātijas profesionalitāti un mazinās korupcijas riskus publisko iepirkumu jomā.

Ar sertifikācijas pārdomātā mehānisma palīdzību var efektīvi pārliecināties par vismaz triju pretkoruptīvo komponentu esamību iepirkumu speciālista personībā: kompetenci, pieredzi un ētiskumu. Kombinējot sertifikācijas eksāmenu eventuālās prasības, šajos parametros var panākt vēlamo proporciju, kā arī noteikt gadījumus, kad sertifikāta izsniegšana tiek atteikta.

Iepirkumu speciālistu sertifikācija dod arī citas priekšrocības, pastiprinot šī risinājuma pretkoruptīvo efektu. Piemēram, sertifikācija uzlabo iepirkuma nozares integritāti un speciālistu konkurētspēju; nodrošina atbilstošu apmācību, uzticamību un lojalitāti pret savu profesiju; palielina iestādes jaudu, integritāti un darbinieku uzticību. Autors apzinās, ka valstīs, kurās korupcijas līmenis ir relatīvi liels, speciālistu sertifikācija var nedot gaidāmo efektu, jo pats sertifikācijas process būs necaurspīdīgs un, iespējams, arī korumpēts. Tomēr, iepirkumu veicēju sertifikācija, pēc autora domām, ir spējīga vismaz izvirzīt profesionalitātes problēmu priekšplānā un tādejādi pastarpināti mazināt korupcijas līmeni nozarē. Sertifikācija ir jāveic atbilstoši *Dreyfus and Dreyfus* (1980) piedāvātajai kompetences līmeņu gradācijai (iesācējs, iesācējs ar pieredzi, praktiķis, zinošs praktiķis, eksperts), paredzot katram no līmeņiem

tiesības veikt viena vai otra veida iepirkumus vai arī piedalīties šajā procesā vienīgi palīga statusā. Sertifikāta anulēšana ļaunprātīgo pārkāpumu pieļaušanas gadījumā ir papildus mehānisms korupcijas riska mazināšanai.

Tiesības sertificēt iepirkumu veicējus ir jāpiešķir nevalstiskai organizācijai – Iepirkumu veicēju asociācijai, sertificēšanas komisijā iekļaujot gan Latvijā praktizējošus iepirkumu speciālistus, gan ārvalstu ekspertus, gan arī sabiedrības pārstāvjus (ar novērotāja tiesībām).

6. Iepirkumu veicēju neatkarība.

Lai minimizētu politisko ietekmi publisko iepirkumu sfērā (tajā skaitā pasūtītāja vadības ietekmi uz iepirkumu komisijas locekļiem), publisko iepirkumu veikšanu ir nepieciešams uzticēt iepirkumu profesionāļiem, kuri neatrodas pasūtītāja pakļautībā. Šajā nolūkā autors piedāvā veidot sistēmu, kas palielinātu iepirkumu komisiju locekļu neatkarību. Proti, iepirkumu veicēji ir jānodala no pasūtītāja ietekmes, deleģējot publisko iepirkumu veikšanu speciāli izveidotajām centralizētajām institūcijām. Normatīvajos aktos ir jāparedz, ka centralizētās institūcijas valsts pasūtījumu administrēšanai, kā arī reģionālo centralizēto institūciju pašvaldību pasūtījumu administrēšanai, vadītājs ir neatkarīgs noteikto funkciju pildīšanā un lēmumu pieņemšanā, kā arī ir atbildīgs par savas darbības likumību. Neatkarības palielināšanai normatīvajos aktos ir jāiestrādā nosacījums, ka centralizētās institūcijas vadītājs savā pilnvaru termiņā ir neatceļams, izņemot īpašus iepriekš paredzētus gadījumus. Iestādes vadītājam ir jābūt pilnvarām veidot nepieciešamo organizatorisko struktūru funkciju izpildei. Visām centralizētās institūcijas iepirkumu komisijas sēdēm ir jābūt atklātām, bet visiem dokumentiem – brīvi pieejamiem.

7. Pienākumu dalījums.

Centralizēto iepirkumu institūciju izveide ļaus reformēt patreizējo kārtību, kad viena un tā pati personu grupa, proti, iepirkumu komisija, realizē vairākas funkcijas vienlaicīgi – izstrādā tehnisko specifikāciju, nosaka prasības pretendentiem, vērtē piedāvājumus, piešķir tiesības slēgt iepirkuma līgumu un

atsevišķos gadījumos pat uzrauga iepirkuma līguma izpildi. Nododot iepirkuma veikšanas un lēmuma pieņemšanas tiesības neatkarīgajai iepirkumu institūcijai, pasūtītāja pārziņā būs 1) vajadzību formulēšana (tehniskās specifikācijas izstrāde); 2) atteikums slēgt iepirkuma līgumu, ja tam ir objektīvs pamatojums (finansējuma trūkums; gadījums, kad ir zudusi nepieciešamība pēc iepirkuma priekšmeta u.tml.); 3) iepirkuma līguma izpildes uzraudzība, soda sankciju piemērošana par līguma nosacījumu neizpildi u.c. Izmantojot informācijas, kas ir saistīta ar veikto iepirkumu, pieejamību, pasūtītājs varēs kontrolēt iepirkuma procedūras norisi. Normatīvajos aktos ir jāparedz pasūtītāja tiesības ātri un efektīvi apstrīdēt centralizētās iepirkumu institūcijas faktisko rīcību vai lēmumu.

8. Kontroles mehānisma pilnveide.

Eksistējošais kontroles mehānisms ir jāpilnveido, lai sasniegtu trīs pamatmērķus: 1) kontroles savlaicīgumu; 2) kontroles kvalitāti; 3) adekvātas kontroles izmaksas. Nodrošinot kontroles savlaicīgumu, normatīvajā regulējumā ir jāparedz, ka pamatkontrolē ir jāveic posmā līdz iepirkuma līguma noslēgšanai. *Post factum* kontrole būtu veicama vienīgi tad, ja ir saņemta attiecīga sūdzība vai pastāv reālas aizdomas par pārkāpumiem. Nodrošinot kontroles kvalitāti, uzraugošām personām ir jābūt sertificētām publisko iepirkumu veikšanas jomā atbilstoši eksperta līmenim.

Ņemot vērā to, ka ieguvums no iepirkumu totālām pārbaudēm būs mazāks nekā resursu patēriņš, kontroles veikšana Latvijas Republikā ir jārealizē vienai institūcijai, proti Iepirkumu uzraudzības birojam. Balstoties uz paredzamo līgumcenu, iepirkuma specifiku, teritoriālo piederību, sūdzību esamību u.c. faktoriem, Iepirkumu uzraudzības birojam ir jālemj par attiecīgās iepirkuma procedūras iekļaušanu kontrolējamo publisko iepirkumu sarakstā.

9. Atbildības pārdale.

Realizējot centralizēto iepirkumu institūciju koncepciju, pasūtītāja vadībai būtu jāuzliek atbildība par iepirkuma priekšmeta iegādes

nepieciešamību kā tādu, par nediskriminējošās tehniskās specifikācijas sagatavošanu un par iepirkuma līguma izpildes kontroli. Savukārt, atbildība par iepirkuma procedūras tiesiskumu un par pieņemto lēmumu ir jāuzliek centralizētās iepirkumu institūcijas vadītājam. Kārtība, kad atbildība par iestādes rīcību ir piemērojama iestādes vadītājam, nevis iestādes ierindas darbiniekiem, mudinās iestādes vadītāju pilnveidot iekšējās kontroles mehānismus vai arī personiski kontrolēt iepirkuma procedūras gaitu, piespiedīs ievērot un stiprināt likumību publisko iepirkumu procesā, kā arī ievērojami mazinās vadītāja vēlmi politiski ietekmēt veiktās procedūras iznākumu. Atbildība ierindas iepirkumu komisijas locekļiem būtu piemērojama vienīgi tad, ja to darbībā ir noziedzīga nodarījuma pazīmes.

10. Ētiskuma veicināšana.

Ētiskums ir efektīvākais līdzeklis pret korupciju, jo amatpersonai, kas nepārkāpj ētiskos principus, nav nepieciešama ārējā uzraudzība un pat vislielākā korupcijas riska apstākļos tā neiesaistīsies prettiesiskos darījumos. Iepirkumu veicēju asociācijai, vienlaicīgi ar tiesībām veikt iepirkumu komisiju locekļu obligātu sertifikāciju, ir jāparedz arī pienākums kontrolēt ētikas kodeksa ievērošanu no sertificēto speciālistu puses, izskatot uzņēmēju, pasūtītāju un citu ieinteresēto personu sūdzības. Gadījumā, ja iepirkumu veicējs rupji pārkāpj ētikas kodeksu, Iepirkumu veicēju asociācijai ir jābūt tiesībām anulēt iepriekš izsniegto sertifikātu. Lēmumam par sertifikāta anulēšanu ir jābūt pārsūdzamam.

11. Pārsūdzības mehānisma pilnveide.

Latvijas Republikas nacionālajā likumdošanā ir jāparedz *actio popularis* sūdzības iesniegšanas iespēju, t.i. Iepirkumu uzraudzības biroja pienākumu izskatīt arī sūdzības, kuras iesniedz sabiedriskās organizācijas, biedrības vai citas personas, kuras nav ieinteresētas noslēgt iepirkuma līgumu, bet kurus reāli satrauc nelikumības iepirkumu procesos.

12.Grozījumi normatīvajos aktos.

Apkopojot iepriekš minētos secinājumus un priekšlikumus, autors piedāvā veikt šādus grozījumus normatīvajos aktos.

Publisko iepirkumu likumā:

- Izteikt likuma 8.panta 9.daļu šādā redakcijā: „Ja pasūtītājs izvēlas piemērot slēgtu konkursu vai konkursa dialogu, tas pirms attiecīgās procedūras piemērošanas nosūta Iepirkumu uzraudzības birojam procedūras izvēles pamatojumu. Iepirkumu uzraudzības birojs triju darbdienu laikā no minētā pamatojuma saņemšanas dienas izvērtē to un nosūta pasūtītājam rakstveida atbildi par to, vai ir atļauts piemērot slēgtu konkursu vai konkursa dialogu”.
- Papildināt likuma 67.pantu ar 7.daļu šādā redakcijā: „Trīs darba dienu laikā pēc iepirkuma līguma parakstīšanas Pasūtītājs nosūta iepirkuma līguma kopiju ievietošanai vienotajam publisko iepirkumu līgumu reģistram, kura administrēšanu veic Iepirkumu uzraudzības birojs. Šāda kārtība ir attiecināma arī uz iepirkuma līgumā veiktajiem grozījumiem. Vienotā publisko iepirkumu līgumu reģistra informācija ir publiski pieejama”.
- Papildināt likuma 22.punktu ar 4.daļu šādā redakcijā: „Publisko iepirkumu komisijā iekļauj tikai sertificētus iepirkumu veicējus. Iepirkumu veicēju sertificēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets”.
- Papildināt likuma 81.pantu ar 8² punktu šādā redakcijā: „Veikt obligātās pirmspārbaudes iepirkumu procedūrām, ja iepirkuma līgumcena ir vienāda ar Ministru kabineta noteiktajām līgumcenu robežām vai lielāka”.
- Papildināt likuma 83.panta 1.daļu ar teikumu šādā redakcijā: „Minēto iesniegumu ir tiesīgas iesniegt arī nevalstiskās organizācijas”.

- Papildināt likumu ar 24¹. pantu šādā redakcijā: „**24¹. pants. Iepirkumu komisijas atbildības ierobežojumi.** (1) Iepirkumu komisijai atbildība publisko iepirkumu jomā ir piemērojama vienīgi tad, ja to darbībās ir konstatētas noziedzīga nodarījuma pazīmes. (2) Par iepirkuma procedūras tiesiskumu – atbilstību procesuālo un materiālo tiesību normām – ir atbildīgs centralizētās iepirkumu institūcijas vadītājs. (3) Par iepirkuma priekšmeta iegādes nepieciešamības pamatojumu, nediskriminējošās tehniskās specifikācijas sagatavošanu un iepirkuma līguma izpildes kontroli atbild pasūtītājs (iestādes vadītājs).

Krimināllikumā:

Papildināt Krimināllikumu ar 326.⁵ pantu šādā redakcijā: „**326.⁵ pants. Koruptīvā lobēšana publisko iepirkumu jomā.** (1) Par apzinātu komunikāciju ar valsts un pašvaldību institūcijām nolūkā ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu publiskajos iepirkumos noteiktu privātpersonu interešu īstenošanai, ja šāda komunikācija ir saistīta ar kukuļošanu vai nepienākošos priekšrocību vai pretlikumīgu labumu pieņemšanu, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu. (2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. Abueva J.V. The Contribution of Nepotism, Spoils and Graft to Political Development // *East-West Center Review*, 1966; (3): 45-54.
2. Bayley D.H. The Effects of Corruption in a Developing Nation // *Western Political Quarterly*, 1966; 19 (4): 719-732.
3. Brooks R.C. Corruption in American politics and life. – New York: Dodd, Mead and Co, 1910.
4. Ford H.J. Municipal corruption // *Political Science Quarterly*, 1904; 19 (4): 673-686.
5. Friedrich C.J. The Pathology of Politics: Violence, Betrayal, Corruption, Secrecy, and Propaganda. – New York: Harper & Row, 1972.
6. Johnston M. Corruption as a Process. In: Punch, M. Et al (ed.). *Coping with Corruption in a Borderless World*. Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1993, p.52.
7. Kalniņš V. *Parlamentārā lobēšana starp pilsoņa tiesībām un korupciju*. Rīga: Providus, 2005.
8. Klitgaard R. *Controlling Corruption*. Berkeley: University of California Press, 1988.
9. Klitgaard R., Maclean-Abaroa R., Parris H. L. *Corrupt Cities: A Practical Guide to Cure and Prevention*. – Oakland, CA: ICS Press, 2000.
10. Leff N.H. Economic Development through Bureaucratic Corruption // *American Behavioral Scientist*, 1964; 8 (3): 8-14.
11. Leys C. What is the Problem About Corruption? // *Journal of Modern African Studies*, 1965; 3 (2): 215-230.
12. Mauro P. Corruption and growth // *Quarterly Journal of Economics*, 1995; 110 (3): 681-712.
13. Nomokonov V. On Strategies for Combating Corruption in Russia // *Demokratizatsiya*, 2000; 8 (1): 124.
14. Rose-Ackerman S. *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
15. Sik E. The Bad, the Worse and the Worst: Guesstimating the Level of Corruption. *Political Corruption in Transition: A Skeptic's Handbook* // Stephen Kotkin and Andras Sajo, Eds. – Budapest, 2002; p.91-113.
16. Sutherland, Edwin H., Sellin, Thorsten. *Prisons of Tomorrow*. — Philadelphia, 1931.
17. Sutherland, Edwin H., Sellin, Thorsten. *Prisons of Tomorrow*. — Philadelphia, 1931.

18. Vilks A. Aspects of organized transnational crime in countries of transition // NSFKS 43rd Research Seminar "Social Change and Crime in Scandinavian and Baltic Region" (Jurmala, Latvia; 2001): Scandinavian Research Council for Criminology, 2002, p100-102.
19. Антонян Ю.М. Типология коррупции и коррупционного поведения // Социология коррупции. Материалы научно-практической конференции. – М., 2003. – С.37.
20. Борзенков Г.Н. Уголовно-правовые меры борьбы с коррупцией. // Вестник Московского университета, 1993; 11 (1): 30.
21. Волженкин Б.В. Коррупция. Серия "Современные стандарты в уголовном праве и в уголовном процессе". – СПб.: Санкт-Петербургский институт Генеральной прокуратуры РФ, 1998. – с. 8.
22. Кабанов П.А. Коррупция и взяточничество в России: исторические, криминологические и уголовно-правовые аспекты. – Нижнекамск: Гузель, 1995.
23. Комиссаров В.С. Уголовно-правовые аспекты борьбы с коррупцией. // Вестник Московского университета, 1993; 11 (1): 28.
24. Кузнецова Н.Ф. Коррупция в системе уголовных преступлений // Вестник Московского университета, 1993; 11 (1): 21.
25. Лопашенко Н.А. Противодействие российской коррупции: обоснованность и достаточность уголовно-правовых мер // [http://sartracc.ru/print.php?print_file=Pub/lopashenko\(18-03\).htm](http://sartracc.ru/print.php?print_file=Pub/lopashenko(18-03).htm) (sk.20.12.2013).
26. Лунеев В. В. Уголовное законодательство и общественно опасные реалии // Государство и право на рубеже веков / Материалы Всероссийской конференции). Криминология. Уголовное право. Судебное право. – М., 2001. с.82-85.
27. Максимов С.В. Коррупция. Закон. Ответственность. – М.: АО "Центр ЮрИнфоР", 2000. – с. 9.